

UDK 811.163.42'282(497.5-3 Sveti Đurđ)

811.163.42'282'366

Izvorni znanstveni rad

Rukopis primljen 5. XII. 2012.

Prihvaćen za tisak 18. III. 2013.

Joža Horvat

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Ulica Republike Austrije, HR-10000 Zagreb

jhorvat@ihj.hr

IZ MORFOLOGIJE GOVORA SVETOGA ĐURĐA: IMENICE *A*-DEKLINACIJE

Cilj je ovoga rada predstaviti morfološke značajke imenica *a*-deklinacije u govoru Svetoga Đurđa. Analiza se temelji na ekscerpiranim primjerima iz transkripcija ogleđā slobodnoga govora prikupljenih tijekom vlastitih terenskih istraživanja te na podacima iz detaljnih morfoloških upitnika. Građa je provjerena i u *Rječniku govora Svetog Đurđa*. U radu su imenice *a*-vrste opisane po sljedećemu načelu: najprije je predstavljen tablični pregled nastava-ka u vrsti te su zabilježene posebnosti vezane uz određene padeže. Poslije njih slijedi pregled morfonoloških alternacija, naglasnih tipova iz sinkronijske perspektive te pregled povijesnoga razvoja morfologije imenica navedene vrste. Posebno su analizirane te objašnjene u komentarima imenice koje se svojom paradigmom ne uklapaju u najčešće obrasce. Zaključci dobiveni ovim istraživanjem uspoređeni su s dosad objavljenim prikazima morfologije govora Svetoga Đurđa u kritičkome osvrtu. Novi, detaljniji i precizniji zaključci, koji potiču na opis drugih sklonidbenih vrsta imenica, odnosno, morfološki opis drugih vrsta riječi, doprinijet će boljemu poznavanju govora.

1. Uvod

Općina Sveti Đurđ nalazi se u sjeveroistočnome dijelu Varaždinske županije, tj. u ludbreškoj Podravini. Na području površine 45,86 km², sa sjevera omeđenome polojem rijeke Drave, a s juga rijekom Plitvicom, smješteno je dobro povezanih devet sela koja općina obuhvaća: abecednim redom, to su Hrženica, Karlovec Ludbreški, Komarnica Ludbreška, Luka Ludbreška, Obrankovec, Priles, Sesvete Ludbreške, Struga i Sveti Đurđ.

U općini i župi, koje nose isto ime, središte predstavlja naselje Sveti Đurđ (*Svētī Žūrč*), smješteno na križištu ceste koje povezuje općinska naselja Luku i Komarnicu na zapadu te Karlovec na istoku s transverzalom poveznicom između Ludbrega (u Podravini) i Preloga (u Međimurju).¹

Lingvistički to područje pripada kajkavskom narječju, Ivšićevoj prvoj (I.), konzervativnoj, zagorsko-međimurskoj skupini govora². U njoj se čuva nepromijenjeni praslavenski metatonijski cirkumfleks te mjesto starijih naglasaka u medijalnim slogovima. Uvažavajući kriterij nepostojanja oksitoneze tipa *ženà* te čuvanja akuta u nezadnjim slogovima (*pītam*, ali *leīn*), te govore Ivšić uvrštava u tip I₅.

Dosadašnji neusklađeni opisi govora Svetoga Đurđa³ problematizirani su u diplomskom radu *Fonološki opis i leksik govora Svetoga Đurđa*⁴ te u članku *Prozodija i vokalizam govora Svetoga Đurđa*⁵. U njima predstavljen popis minimalnih parova riječi, koji pokazuju da i kvantiteta i intonacija vokala imaju razlikovnu ulogu, temelj je daljnjoj fonološkoj obradi te potvrđuje da je opravdano definirati proučavani govor kao troakcenatski sustav (ˈ, ˘, ˜) koji pripada varaždinsko-ludbreškomu dijalektu, kako je sugerirao Lončarić na svojoj karti kajkavskoga narječja.⁶

1.1. Ukratko o fonologiji govora Svetoga Đurđa

Vokalizam proučavanoga govora povezan je s akcentuacijom. Distribucija vokala ovisi o dužini ili kraćini sloga u kojemu se nalaze, pa se stoga u skladu s tim kriterijem promatra inventar⁷ (u dugome naglašenom, kratkome naglašenom i nenaglašenome slogu).

¹ Usp. Buturac 1990: 101–127; Belović 2008: 29–34.

² Usp. Ivšić 1936: 82.

³ Npr. Lončarić 2005: 211–217; Belović i Blažeka 2009: 9–32.

⁴ Usp. Horvat 2010.

⁵ Usp. Horvat 2011.

⁶ Usp. Lončarić 1996: 141–148, 199.

⁷ Glasovi koji su u vokalskim trokutima navedeni u zagradama predstavljaju sporadične fonetske realizacije. U dugome naglašenom slogu jednosložnih riječi navedeni se glasovi realiziraju zatvorenije. Glas *ā* potvrđen je samo u rijetkim primjerima imena, gdje je vjerojatno prilagođen zbog utjecaja standardnoga jezika.

dugi naglašeni slog	
\bar{i}	\bar{u}
\bar{e}^8 [\bar{e}]	\bar{o}^9
\bar{e} [\bar{e} , \bar{a}]	$[\bar{a}] \bar{o}$
$[\bar{a}]$	

kratki naglašeni slog	
i	u
e	o
e	a

nenaglašeni slog ¹⁰	
\dot{i}	\dot{u}
e [e , \bar{a}]	$[\bar{a}] a$

Konsonantski sustav proučavanoga govora sastoji se od sljedećih jedinica:

sonanti				šumnici			
	v		m	p	b	f	
	l	r	n	t	d		
j	l^{11}		12	c		s	z
				\check{c}	\check{z}	\check{s}	\check{z}
				k	g	x	

⁸ Vokal \bar{e} , nađe li se uz nazal, redovito alternira s \bar{e} .

⁹ Vokal \bar{o} , nađe li se uz nazal, redovito alternira s \bar{o} .

¹⁰ Fonem \dot{i} (otvoreno i) napet je, srednji, prednji, vrlo zatvoren vokal (između i i e); fonem \dot{u} (otvoreno u) nenapet je, srednji, stražnji, otvoren vokal (između u i o).

¹¹ Fonem l ostvaruje se mekše, poput $[l]$, posebice ispred vokala i u finalnoj poziciji.

¹² Praslavenski sonant $*\acute{n}$ u ovome je govoru dao j u većini pozicija (u inicijalnome, intervokalnom i finalnom položaju te između konsonanta i vokala). Slijed jn , dobiven anticipacijom j pred n , potvrđen je ispred konsonanata \check{c} , g , k , s .

2. Morfologija govora Svetoga Đurđa

2.1. Morfologija govora Svetoga Đurđa u kontekstu dosadašnjih istraživanja

Morfologija govora Svetoga Đurđa dosad je ukratko opisana u uvodnoj studiji dr. sc. Đure Blažeke priloženoj *Rječniku govora Svetoga Đurđa*. U skladu s fonološkim opisom prethodno izloženim u knjizi, u njoj su analizirane morfološke osobitosti usmjerene zaključku o pripadnosti toga govora međimurskomu dijalektu¹³.

2.2. Metodologija istraživanja

Ovaj rad temelji se na detaljnijim terenskim istraživanjima¹⁴. Primjeri su riječi ekscerpirani iz ogledā govora¹⁵, potvrđeni u *Rječniku govora Svetog Đurđa*, a s ciljem uvida u cjelovitu paradigmu riječi oblikovan je i u radu korišten poseban morfološki upitnik.

Cilj je rada, nakon što je prethodno usustavljen fonološki opis, analizirati navedeni govor i na razini morfologije te potvrditi njegov položaj unutar kajkavskoga narječja i njegovih dijalekata.

3. Imenice

Gramatičke kategorije relevantne za opis imenica govora Svetoga Đurđa su:

- kategorija roda (muški, ženski i srednji rod)
- kategorija broja (jednina i množina)
- kategorija padeža (N, G, D, A, V, L, I)
- kategorija živosti (‘živo’/‘neživo’).

¹³ Pojave opisane u tome radu provjerene su i komentirane u zaključku.

¹⁴ Građu sam prikupio tijekom terenskih istraživanja za potrebe izrade seminarskih radova u sklopu kolegija *Dijalektna fonologija* i *Dijalektna leksikografija* na studiju kroatistike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, za potrebe izrade diplomskoga rada *Fonološki opis i leksik govora Svetoga Đurđa* na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, zatim u sklopu *Upitnika za hrvatski jezični atlas* i *Upitnika za onomastička istraživanja* osmišljenih u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu te tijekom terenskoga istraživanja za kolegij *Čakavska morfologija* na poslijediplomskome doktorskom studiju “Povijest i dijalektologija hrvatskoga jezika” na Filozofskome fakultetu u Rijeci.

¹⁵ U istraživanju su kao ispitanici sudjelovali (abecednim redom): Franjo Bahat, Stjepan Belović, Anka Horvat, Josip Horvat, Darko Kovaček, Đuro Kovaček, Franjo Kovaček, Ivan Kovaček, Jelka Kovaček, Josip Kovaček, Marija Kovaček, Pavla Kovaček, Zlatica Kovaček, Seka Markovčić, Stjepan Markovčić, Marija Milak, Štefica Sačer, Marija Vadunec, Dragica Zlatar. Na spremnosti za pomoć, savjetima i strpljenju zahvaljujem im.

S ciljem analize, sve zabilježene imenice možemo rastaviti na osnovu i nastavak. U ovome radu imenice su, u skladu s ustaljenom metodologijom morfološkoga opisa¹⁶, podijeljene na tri sklonidbene vrste, prema genitivnome nastavku.

A-vrsta obuhvaća:

- imenice muškoga roda čija osnova završava konsonantom
- imenice muškoga roda čija osnova završava nastavkom *-i*, *-u* te dio muških imena na *-a*
- imenice muškoga roda stranoga podrijetla čija osnova završava naglašenim vokalom, osim *-a*
- imenice *singularia tantum* m. r.
- imenice *pluralia tantum* m. r.
- imenice srednjega roda
- zbirne imenice srednjega roda
- imenice *singularia tantum* s. r.
- imenice *pluralia tantum* s. r.

4. Imenice *a*-deklinacije

U nastavku slijedi opis *a*-vrste imenica prema sljedećemu načelu: najprije je predstavljen tablični pregled nastavaka u vrsti te su zabilježene posebnosti vezane uz određene padeže. Zatim slijedi pregled morfoloških i prozodijskih alternacija, te konačno, osvrtno na povijesni razvoj morfologije imenica navedene vrste. Posebno će biti analizirane i klasificirane imenice koje se svojom paradigmom ne uklapaju u osnovne obrasce.

¹⁶ V. npr. Blažeka 2008, Celinić i Čilaš Šimpraga 2008, Frančić 2011, Houtzagers 1999, Kalsbeek 1998, Langston 2006, Lončarić 1996, Lukežić 2012, Lukežić i Zubčić 2007, Pliško 2007, Rožić 1893, Šojat et al. 1998, Valenčić 2011, Vranić 2012, Zubčić 2006. itd. Genitivni fleksijski morf kao kriterij razvrstavanja imenica na vrste ističe već Della Bella (1728, 1785).

4.1. *A*-deklinacija muškoga roda

4.1.1. Nastavci za muški rod

JEDNINA		
N	-ø, - <i>u</i> ¹⁷	- <i>u</i> , - <i>a</i> ¹⁸
G	- <i>a</i>	- <i>ija</i>
D	- <i>u</i>	- <i>iju</i>
A	-ø, - <i>a</i>	- <i>u</i> , - <i>ija</i>
V	(=N); - <i>e</i>	(=N)
L	- <i>u</i>	- <i>iju</i>
I	- <i>um</i>	- <i>ium</i>
MNOŽINA		
N	- <i>ī</i>	- <i>ijī</i>
G	- <i>ī</i> , - <i>uf</i> , - <i>ōf</i> , -ø, - <i>î</i> , - <i>a</i> , - <i>ix</i> , - <i>aj</i>	- <i>ijī</i> , - <i>ija</i>
D	- <i>am</i> , - <i>īma</i> ¹⁹	- <i>ijīma</i>
A	- <i>e</i>	- <i>ije</i>
V	(=N)	(=N)
L	- <i>aj</i> , - <i>īma</i> , - <i>am</i> , - <i>amī</i> , - <i>ēj</i> , - <i>ī</i>	- <i>ijīma</i>
I	- <i>amī</i> , - <i>ī</i> , - <i>īma</i> , - <i>mī</i> , - <i>ēj</i>	- <i>ijīma</i>

4.1.2. Bilješke

4.1.2.1. Imenice muškoga roda s morfemom -ø u kanonskome obliku, imenica *děčku* te imenice stranoga podrijetla tipa *rādiju*

JEDNINA

N jd.

Većina imenica u N jd. završava morfemom -ø. Nastavak -*u* potvrđen je samo u domaćoj imenici *děčku* te nekoliko primjera primljenica (kod kojih je vjerojatan utjecaj standardnoga jezika): *āftu* ‘automobil’, *lōtu*, *rādiju* itd.

¹⁷ V. 4.1.2.1. Imenice muškoga roda s morfemom -ø u kanonskome obliku, imenica *děčku* te imenice stranoga podrijetla tipa *rādiju*.

¹⁸ V. 4.1.2.2. Imenice muškoga roda s morfemom -*u* te dio muških imena na -*a* u N jd.

¹⁹ Množinski dativni, lokativni i instrumentalni nastavak -*īma* češće upotrebljavaju mladi govornici, a iz primjera primljenica očito je da tomu doprinose i utjecaji književnih idioma i standarda.

A jd.

Imenice koje znače što ‘živo’ imaju jednake oblike u genitivu i u akuzativu (npr. *Môraly se misliti i na nôvy ôpravu za čyvêka; ... Sêf sî je na svôjega b'êluga kôja...; itd.*).

Imenice koje znače ‘neživo’ imaju akuzativni oblik jednak genitivnomu ako ispred njih ne stoji prijedlog, npr. ... *ima nûtri ônyga krûga; ... sî čâja skûxam...; Tê kûxani kôkyšî d'êla bum žîvyga i puřûrjenuyga rîbanuyga xrêna...; Ôbîčny kûpîm cv'êbu, vaniliju, cimeta, klînceka, pîpra, sôl, ôcta, cûkura, finuyga ôla kôju litru, rižu, lôrbeka i kvôsa...; ... deneš tôga lista na tô, zalêpiš ga gôre i tô tî sêga gnôja spûče vûn...; tôči v mužžôru, na prîmjer, mâka, čvîlî, pèči, namâči, grâxa, ričeta, sôju, prûkûxaj, blans'êraj kêla, zêle, puřûri mlînce, c'êdi limyna... itd.*

Imenice koje znače ‘neživo’ imaju akuzativni oblik jednak nominativnomu ako ispred njih dolazi prijedlog, npr. ... *ûni su tî jôky dôbri za môzek...; Strîc se na slivîj tîj napičiv...; Ûnda lûdi deneju pôtlî mêše na luntôr mlîudare...; Pu vèxyçu b'êluga i plôvyga jôrguvana, u vâziçi, d'êla sam na ôbluk kâj bu sô xîza dîšala; ... dôk sî sêdne za stôl j'êst...; Tî môrem natôčiti gòtlek f štâmprek dîšêčega slâtkyga likêra ud m'êšanuyg sadjô?; Ûnda čez gôstu gâzu i cedîlu, îstu gôstu, čes tuč'êr pretôčîm v fêpe flâše...; Flâšu dênem f špâjs; Vê idem dêtî na stôl fêpyga, v lûgu zbêlenuyga, šlînganuyga i š'êrkanuyga stôljanka...; Môra biti kîš'êla, lûta, pîprena, dîšêča pu lôrbeky, ûnak bâš pugôžena na lôs... itd.*

U primjerima s vremenskim akuzativom nalazimo akuzativni oblik istovjetan nominativnomu bez uporabe prijedloga, npr. *Zûtra se tô vòda, vû čem je bila zôp, c'êlî d'ên pumâlî pîje i tira sê betêge s f'êla vûn; Âky bi bilu sâki d'ên malažîje, dà bi ûnda dôslu na rêt tô silny sadjê?; Tô tî se bdřžôva, tóčny na ûn d'ên...; sâki tjên; prošlî mēsec itd.*

Umjesto očekivanoga akuzativa za živo potvrđen je akuzativ za neživo²⁰ u primjerima poput: *Dôv je pêneze za jân pâjcek; Za jân pîcek je tô prêveč penês.*

Odras staroga akuzativa nalazimo u izrazu *îti zâmuš*.

V jd.

U većini radova o kajkavskoj morfologiji vokativ se ne uključuje u paradigmatu²¹, što se uglavnom opravdava izjednačavanjem vokativnih oblika s nomi-

²⁰ Usp. »U rečenici *D'obyl sam p'êneze za j'an p'ajcek*. ili za *j'an p'icek* umjesto očekivanoga genitiva dolazi akuzativ. To je ostatak starih deklinacijskih odnosa iz stare I-deklinacije.« Blažeka 2008: 109.

²¹ V. Blažeka 2008: 101; Jedvaj 1956: 295; Jembrih i Lončarić 1982: 26; Junković 1972: 130; Kalinski 1987: 47; Lončarić 1992: 68–69; Šojat et al. 1998: 175, 177; Zečević 1995: 243 itd. Uvid u druge radove o kajkavskoj morfologiji (v. Literatura) metodološki opravdava uvrštanje vokativa u paradigmatu u ovome radu.

nativnima, a nekada i tvrdnjom da vokativa nema. Za rijetke oblike s posebnim morfemom navodi se da su utjecaj drugih idioma ili standardnoga jezika.

U ovome radu, unatoč tomu što su nominativni i vokativni oblici imenica *a*-deklinacije izjednačeni (a potvrđeni oblici s posebnim morfemom, poput *Bòže*, *Dûše*, *Îsuse Bòže*, *Óče (nàš)*, *sòkùle (mòj)*, (*Sačûvaj me.*) *Bòže* itd., očito su posuđeni iz književnoga ili standardnoga jezika), vokativ je izdvojen kao zasebni padež i tako obuhvaćen u paradigmi.

S interpretacijama da vokativa u kajkavskim govorima nema i eliminacijom vokativa iz paradigme, temeljenima na terminološkim analogijama s drugim jezicima (npr. njemačkim, slovenskim²² ili ruskim), ne slažem se jer ih, kao hrvatske govore, promatram unutar hrvatskoga padežnog sustava, koji obuhvaća i vokativ kao zaseban padež. Formulacija da su nominativni i vokativni oblici izjednačeni ili da se poseban morfem za vokativ izgubio, prema mojemu mišljenju, ne odgovara značenju tvrdnje »vokativa nema« i neobuhvaćanju navedenoga padeža u paradigmu. Činjenicu da je u mnogim dosad istraženim kajkavskim govorima potvrđen i poseban vokativni morfem u *e*-deklinaciji²³ treba uvažiti. Imajući to na umu prihvatljivije bi bilo vokativ promatrati kao dio paradigme, a pri istraživanju detaljnije utvrditi za koje njegove kategorije vrijedi sinkretizam NV jd., a u kojima je potvrđen poseban morfem.²⁴

Prema HER-u, padež je »oblik deklinacije kojim se označuju odnosi i funkcije imenskih riječi (imenica, pridjeva, zamjenica, brojeva) u rečenici«.²⁵ Tu definiciju možemo primijeniti i na sustav govora Svetoga Đurđa. Vokativni oblici izdvojeni su iz ostatka diskurza svojom intonacijom, a u pismu zarezom, čime se ističe njihova razlikovna uloga. Kao dokaz razlikovanja funkcije nominativa i vokativa možemo dati i primjere iste rečenice u kojoj su upotrijebljeni nominativ (*Dòšev je Jòžek*) i vokativ (*Dòšev je, Jòžek*). Prva rečenica može biti upućena svima osim Jožeku jer komentira njegov dolazak. Druga rečenica upućena je SAMO Jožeku, kojemu komentira dolazak bilo kojega drugog živog bića ili predmeta muškoga roda.

²² Primjerice, u *Slovenskoj slovnici* vokativ (zvalnik) se tumači kao jedna od funkcija nominativa. Usp. Toporišić 2004: 276.

²³ Npr. Šojat 1982: 395; Maresić 1995: 235–238; Lončarić 1986: 172 itd. U govoru Svetoga Đurđa također je potvrđen poseban vokativni morfem (*-u*) u deklinaciji imenica *e*-vrste (posebno u imenima): *Ànku*, *Îfku*, *Jòlžy*, *Jòžiku*, *Màru*, *mòjku*, *pùcu*, *Rùžy*, *Sìdu*, *Štèfy*, *Trèžy* i sl.

²⁴ Takva metodologija usporediva je s morfološkim opisima drugih jezičnih sustava, npr. s latinskim padežnim sustavom (gdje vokativ nije izuzet iz paradigme unatoč tomu što je od nominativa različit samo u drugoj, *o*-deklinaciji imenica (muškoga roda na *-us*)).

²⁵ Usp. HER

Bitno je naglasiti i red riječi²⁶ koji diktira upotreba vokativa imenice, s obzirom na to da se razlikuje od reda riječi uvjetovanoga nominativom. Neutralna vokativna sintagma tvorena je od imenice i postponiranoga determinatora (pridjeva, zamjenice ili broja), npr. *Zôjček môj!*, *Matûl' l'ëpi!*, *Bîk jêden!*, dok se u sintagmi s obrnutim redom riječi gubi intenzitet, zbog čega ona nema ekspresivnost, npr. **Môj zôjček!*, **L'ëpi matûl'!*, **Jêden bîk!*. Modifikator ispred imenice u vokativu stilski je neobilježen jedino ako ispred njega stoji još i uzvik, npr. *E, môj zôjček!* i u okamenjenim sintagmama tipa *Drôgi môj sinek!* Nasuprot tomu, u rečenicama s nominativom neutralan je redosljed *determinator + imenica*, jer bi obrnut bio stilski obojen (npr. **Bîk jêden je na gmôjni*, ali *Jân bîk je na gmôjni*).

Vokativom se izražavaju i osjećaji: ljubav, nježnost, povjerenje, prijekor, ljutnja, molba, zahvala itd. Očito je to i u činjenici da *Žuržôjnčani* pri obraćanju ili dozivanju vrlo često rabe deminutive ili hipokoristike, češće nego u neutralnome iskazu. U govoru Svetoga Đurđa potvrđeni su i hipokoristici ženskih imena tipa *Ankec*, koji se rabe samo u vokativnoj službi, tj. samo u izravnome obraćanju ili dozivanju.²⁷

I jd.

Nekadašnja razlika između palatalnih i nepalatalnih osnova neutralizirala se, a posljedica prevladavanja nepalatalne, tvrde osnove današnji je jedini instrumentalni nastavak *-um* u jednini, npr. *bêdum* 'ručkom', *bòksum* 'pastom za cipele', *cùkurum* 'šećerom', *čëšjenkum*, *dëčkum*, *gràxum*, *krùxum*, *krumpërum*, *làktum*, *lyntôrum* 'oltarom', *l'ukum*, *màkum*, *mëdum*, *m'ëxum* 'mijehom', *m'ërum* 'mirom', *mlinčjekum* 'valjkom za tijesto', *mòčjenkum* 'jelom od kukuruznoga brašna', *nôpršjekum* 'naprstkom', *paradàjzum* 'rajčicom', *pëkmezum*, *petròzulum* 'peršinom', *pîškum* 'stražnjicom', *pôtum* 'putem', *p'prum* 'paprom', *p'rstum*, *pùtrum* 'maslacem', *snëgum*, *špëkum* 'slaninom', *zôbum* 'zubom' (nepalatalne osnove) ~ *dëžžum* 'kišom', *jëžum*, *kl'učum*, *kôjum* 'konjem', *màčum*, *môžum*, *nôžum*, *pràscum*, *prëžbyštum* 'tlačenicom', *rëgačum* 'maslačkom', *rôlačum* 'dimnjačarom', *sàtarašum*, *strašl'ifcum*, *Tòncum*, *vlôscum* 'vlascem', *zôjcum* 'zecom', *žôčum* 'žući' (palatalne osnove).

²⁶ Napominjemo da pri analizi uvijek polazimo od konteksta (sintagme, rečenice ili teksta) jer govor se ne realizira gomilanjem izoliranih riječi.

²⁷ Usp. »...oblikom su nominativi, ali se rabe samo u vokativnoj službi, tj. samo u izravnom obraćanju ili dozivanju (npr. u dubovečkom govoru *Áncëk, ôj prëjdi v dučân!*). Ne može se reći **Marek je došla*, a nema ni drugih padeža. Ti su hipokoristici u većini slučajeva u ekspresivnoj uporabi, njima se izražava nježnost, ljubav ili kakav drugi pozitivan osjećaj. (...) Hipokoristici muških osobnih imena na *-ek* (...) imaju sve padežne oblike (...)«, što Maresić (1995: 237) objašnjava u svojem radu.

MNOŽINA

Uz brojeve 2, 3 i 4 imenica dolazi u množini, npr. *Tô su mòji trî sîni; Trî dečëci su se zbilj; Nàpili su se dvô mōži; Na stôlu su četiri ključ; Trî pajceki su vūšli s kôca* (N); *Imam četiri brate; Nagôjav je četiri tôte; Vidim četiri glôjzare.; Zrùšiv je trî xrôste; Nàšla je trî čavle; Išče dvô rópčeke; Spëkli bumu dvô kulôče; Dupëlalj su četiri vòze.* (A).

U *a*-vrstu ubrajamo i imenice *pluralia tantum*, npr. *blëki* ‘ospice’, *cipeki* ‘kukuruzne kokice’, *drëki* ‘stranice zaprežnih kola’, *žûnži* ‘ogrlica’, *gôsti* ‘svadbeni gosti’, *kšlji* ‘u frazemu “mëti kšle v rîti”’, *lôsi* ‘kosa’, *môčki* ‘pahu-ljaste nakupine prašine’, *mūžžani* ‘mozak, moždano tkivo’, *nuğori* ‘postolje’, *pëzezi* ‘novac’, *prëzlj* ‘krušne mrvice’, *štëki* ‘zazubice’, *Trujôki* ‘blagdan Du-hova’, *zôbi* ‘usta’ itd.

N mn.

U govoru je potvrđena samo kratka množina (neproširene osnove)²⁸, npr. *biki, bôbji* ‘bubnjevi’, *črëpi* ‘crepovi’, *čfvi* ‘crvi’, *glëzji* ‘gležnjevi’, *gôlubi, gômbi* ‘gumbi’, *gôsti, jarcj, ključ, kôji* ‘konji’, *krâji, kšćani, kumi, mëxi, mišj, nôsi, nôži, orli, pôslj, pôti, sâftj* ‘umaci’, *sîni, sôkulj, sôsi* ‘umaci’, *strîci, svâti, štântj* ‘standovi’, *zîdi, zôbi, žulj* ‘žuljevi’ itd.

U imenicama koje završavaju velarom izostaju rezultati druge palatalizaci-je, npr. *biki, drëki, gômbekj, krûgi, kruxj, mëxi, pôžekj* ‘pužići’, *putôki* ‘poto-ci’, *rëxi* ‘orasi’, *sijrumôki* ‘siromasi’, *snëgi, striki* ‘konopci’, *vôki* ‘vukovi’, *vřxi* itd.)²⁹.

Imenice *brât* i *gôspun* mogu imati množinu (*brâti, gūspôni*). Uz te oblike, za značenje ‘braća’ i ‘gospoda’ potvrđene su zbirne imenice ž. r. tvorene od istoga korijena, *brâca, gūspôda*, koje se sklanjaju po *e*-deklinaciji.

G mn.

U primjerima genitiva množine potvrđeno je više nastavaka, među kojima je najčešći *-i*: *cipeki, čfvi, dečëki, dôjki* ‘odojaka’, *gôlubi, gômbi, îceki* ‘telića’, *kônci, krâji, kymenâdlj* ‘kareā’, *kulôci* ‘kolača’, *laktj, lëšjenki* ‘lješnjakā’, *lônci, mišj, mužôli* ‘čirevā’, *nôftj* ‘nokata’, *pajdôši* ‘prijateljā’, *prijatel’i, sîni, stroškeci* ‘kolača od dizanoga tijesta’, *štampřleki* ‘čaćića za žestoka pića’, *tefëri* ‘tanjurā’, *vôki, vòli, vrôpci, zôbi, zôjci, zvôni* ‘zvonā’, *želôčekj* ‘želučićā’, *žgônci* ‘palen-te’ itd.

²⁸ Jedina je zapažena iznimka (dakle, s proširenom osnovom) među imenicama muškoga roda *dnëvi* (prema kratkome *dëni*).

²⁹ V. Morfonološke alternacije.

On se može zamijeniti nastavkom *-yf* (moguće su dublete), iako je među govornicima takva uporaba mnogo rjeđa, npr. *biki/bikuf*, *kràfl̃ni/kràfl̃nyf* ‘krafni, uštipaka’, *piceki/picekuf* ‘pilića’ itd.

Rijetke su potvrde s naglašenim nastavkom³⁰: *bregôf* ‘bregova’, *dečkôf*, *kujôf* ‘konjā’, *vragôf* itd.

Stariji nastavak *-ø* jedini je koji može doći u sljedećim primjerima:

penês ‘novaca’: *Nôjtj se mōrala šṽēla kōja znō kr̃dñy zašitj òpravu i kōja bu fal̃ēša, k̃aj b̃i ñekaj penês st̃ōl̃y i za nõve š̃uxe. Č̃ē ña penês, s̃i b̃um st̃ōre z b̃oksum nabòksala i b̃ō dòbr̃y; J̃ō b̃um ṽeč̃, š̃tō zñō d̃ē, gl̃ēdala k̃upe penês...*

i

put: *p̃ôrp̃ut*³¹ ‘nekoliko puta’, *dṽôp̃ut* ‘dvaput’.

Uz nastavak *-i*, nastavak *-ø* potvrđen je i u sljedećim genitivima imenica (moguće su dublete):

kul̃ôč̃: *Napr̃ôṽila je č̃udaj kul̃ôč̃.*

kvadr̃at: *St̃ōnek t̃i je t̃ō ñek̃i m̃al̃i ũt petñôjst kvadr̃at...*

m̃ustôč̃ ‘brkova’: *K̃aj t̃i je t̃ō st̃ōl̃y ũd m̃ustôč̃?*

d̃ôn ‘danā’: *Ṽeč̃ t̃j̃eden d̃ôn sam te ñē ṽidev.*

Gramatički morfem *-î* zabilježen je samo u konstrukcijama s vremenskim značenjem, npr. *l̃ët̃y dñi*.

Analogija prema drugim padežnim oblicima potvrđena je u jednome primjeru: *št̃ántaj*.

Potvrde nastavka *-a* očit su utjecaj standardnoga jezika, posebice među mlađim, mobilnijim i obrazovanijim govornicima, npr. *d̃ēla* ‘dijelova’, *ž̃òxara* ‘žohara’, *ṽrg̃ôja* ‘vrganja’ itd.

D mn.

U dativu množine najčešće je potvrđen nastavak *-am* (npr. *b̃ic̃kl̃inam*, *b̃ikam*, *b̃riš̃ôč̃am* ‘ručnicima’, *c̃igar̃ēt̃l̃inam*, *d̃eč̃kam*, *g̃òl̃ubam*, *f̃òrñikam* ‘župljanima’, *icekam*, *k̃ojam*, *p̃aj̃cekam* ‘prascima’, *p̃aj̃d̃ôš̃am*, *p̃ēfc̃am* ‘pijetlovima’, *picekam* ‘pilićima’, *prij̃átel̃am*, *s̃inam*, *s̃iř̃um̃ôkam*, *št̃ántam*, *št̃òpl̃inam* ‘čepovima’, *tef̃eram*, *t̃elekam*, *tež̃ôkam* ‘težacima’, *zṽonam* itd.). Moguća je upotreba i novijega nastavka *-îma*, posebno među mlađim, mobilnijim i obrazovanijim govornicima (npr. *č̃áj̃îma*, *prij̃átel̃îma* itd.).

³⁰ Nastavak *-ôf* varijanta je nastavka *-yf* kada je naglašen.

³¹ U tome primjeru bilježimo i gubitak siline na leksemu sa značenjem ‘puta (učestalost)’.

A mn.

Stari je akuzativ očuvan u izrazu *itj v gôstj*³², npr. *Íšev je (z) žënum v gôstj*.

L mn.

Primjeri lokativa množine pokazuju da je najčešći lokativni nastavak *-aj* (npr. *kójaj* ‘konjima’, *kuťôčaj* ‘kotačima’, *lóncaj*, *lôsjaj* ‘kosi’, *nôftaj*, *rêzancaj* ‘rezancima’, *rukôvaj* ‘rukavima’, *šatôflinaj* ‘novčanicima’, *štántaj*, *zídaj* itd.).

Rjeđe se, analoški prema dativu, može čuti i nastavak *-am* (npr. *kójam*, *přfkačam* ‘prhkim kolačićima’, *rêzancam*, *vólam* itd.), odnosno analoški prema instrumentalu nastavci *-amj* (npr. *žgôncamj* itd.), *-j* (npr. *kuľôčj*, *žgôncj* itd.). Potvrđen je i nastavak *-jma*, koji se uz lokativ može pojaviti i u dativu i u instrumentalu (npr. *knêdljma* ‘okruglicama’, *kuťôčjma*, *makarônjma*, *špagétjma*, *tejřerjma* itd.). U deklinaciji iste riječi moguće je više ostvaraja.

Imenice *gôst* i *zôp* u lokativu čuvaju ostatke posebne deklinacije imenica *i*-osnova: *gustêj* ‘gostima’, *zûbêj* ‘zubima’.

I mn.

Najčešći nastavci u instrumentalu množine su: *-amj*³³ (npr. *bikamj*, *dêčkamj*, *fêrtunamj* ‘pregačama’, *kójamj*, *přslukamj*, *sínamj*, *têglinamj* ‘teglama’ itd.), *-j* (npr. *ícekj*, *kuľôčj*, *přfkačj*, *têlekj*, *vólj* itd.), *-jma* (npr. *cvirkjma* ‘čvarcima’, *klíčjma* ‘peteljka ploda’, *kòjekjma* ‘konjićima’, *lóncjma*, *medejôkjma* ‘medenjacima’, *mľnčejekjma*, *môdljma* ‘kalupima’, *nôftjma* ‘noktima’, *nôžjma*, *pajdôšjma*, *pêkmezjma*, *prijáteljma*, *rêxjma* ‘orasima’, *rêzancjma*, *sírjma*, *smuťôčjma* ‘brkovima’, *štrikjma*, *štubl'ekjma* ‘zemljanim vrčevima’, *tejřerjma*, *vûburkjma* ‘krastavcima’, *zôčjnjma* ‘začinima’ itd.). Oni se mogu zamjenjivati (čak i u sklonidbi iste imenice imaju jednaku vrijednost).

Imenice *gôst* ‘gost’, *lôsj* ‘kosa’, *ľudj*, *môš* ‘muž’, *rêx* ‘orah’, *zôp* ‘zub’ čuvaju ostatke posebne deklinacije imenica *i*-osnova, reflektirane u nastavku *-mî*: *gusmî*, *lasmî*, *ľudmî*, *mužmî*, *rexmî*, *zûbmî*.

Imenica *zôp* u frazemu *držátj jezika za zûbêj* i u instrumentalu ima nastavak *-êj*, što je analogija prema L mn.

Postoji fakultativni sinkretizam DLI mn.

³² Iz druge rečenične potvrde, *Gôstj su bilj jôkuj vesêlj pupřevalj su cêlj dřen*, jasno je da je riječ o imenici muškoga roda.

³³ Usp. »U rijetkim govorima i imenice m. roda na suglasnik mogu dobiti nastavke *e*-vrste, npr. *dêčkami* (Međimurje, ludbreška Podravina i dr.)« Lončarić 1996: 101.

4.1.2.1.1. Muška imena i primljenice s dočetakom *-i*

Osobna muška imena koja završavaju na *-i* (npr. *Jūli, Láci, Nōci, Rūdi, Vládi* itd.) pri deklinaciji dobivaju iste nastavke kao i imenice koje završavaju konsonantom, ali između osnove i nastavka umeću glas *-j-* jer govor ne dopušta zijev: *Láci* ⟨GA jd. *Lácija*, DL jd. *Láciju*, I jd. *Lácijum...*⟩; *Vládi* ⟨GA jd. *Vládija*, DL jd. *Vládiju*, I jd. *Vládijum...*⟩.

Umetanje *-j-* između osnove i nastavka vrijedi i za deklinaciju primljenica tipa *kívj, táksj* itd.

4.1.2.1.2. Imenice muškoga roda stranoga podrijetla s dočetakom $\hat{V}\emptyset \setminus a$ u kanonskome obliku

Sve su imenice toga tipa **primljenice** iz standardnoga jezika te zbog toga nisu posve prilagođene organskomu sustavu³⁴.

U kanonskome obliku naglašene su na posljednjemu slogu i imaju nulti nastavak (*-ê-ø, -î-ø, -ô-ø, -û-ø*): *bifê, cedê, kanapê, kypê, želê* itd., *menî, žirî* itd., *birô, bistrô, depô, lavabô, metrô, panô, platô, rešô, sakô* itd., *iglu, intervju* itd.

Pri sklanjanju naglasak ostaje na istome slogu. Imenice na *-ê-ø, -î-ø* između osnove i nastavka umeću glas *-j-* (npr. *kypê* ⟨G jd. *kypêja*, DL jd. *kypêju*, I jd. *kypêjum...*⟩; *menî* ⟨G jd. *menîja*, DL jd. *menîju*, I jd. *menîjum...*⟩), dok one na *-ô-ø, -û-ø* toleriraju zijev i taj glas ne umeću (npr. *bistrô* ⟨G jd. *bistrôa*, DL jd. *bistrôu*, I jd. *bistrôum...*⟩; *intervju* ⟨G jd. *intervjua*, DL jd. *intervjuu*, I jd. *intervjum...*⟩). Nastavci su jednaki kao i u drugim tipovima imenica, a u množinskoj paradigmi čest je i sinkretizam DLI.

4.1.2.2. Imenice muškoga roda s morfemom *-u* te dio muških imena na *-a* u kanonskome obliku

N(A)V jd.

Ove nastavke u NV jd. imaju:

– osobna imena (uključujući hipokoristike i nadimke): *Fêrda, İva, Mârku, Mîru, Pêru, Štêfu* itd.

– imenice stranoga podrijetla³⁵: *avukâdu, mângu, tângu* itd.

³⁴ Primjerice, neprilagođenost se na fonološkoj razini odražava u nedosljednim ostvarajima nenaglašanih vokala (ne odgovaraju sustavu ovoga govora, nego su bliži standardnomu izgovoru). Na morfološkoj razini neprilagođenost se reflektira npr. u činjenici da se između osnove i nastavka u deklinaciji imenica na *-ôø, -ûø* ne umeće glas *-j-*.

³⁵ Za taj tip imenica vrijedi sinkretizam DLI mn.

Ostatak paradigme:

U deklinaciji se između osnova tih imenica i nastavka koji u određenome padežu imaju imenice muškoga roda koje završavaju konsonantom dodaje glas *-j-*, npr. *avukâdu* <GA jd. *avukâdija*, DL jd. *avukâdijuMârku* <GA jd. *Mârkija*, DL jd. *MârkijuFêrda* <GA jd. *Fêrdija*, DL jd. *Fêrdiju*

Dio familijarnih varijanti muških osobnih imena koja završavaju vokalom *-a* deklinira se samo po *e*-deklinaciji (*Mîkûla* <*Mîkûle*...>), dio samo po *a*-deklinaciji (npr. *Fêrda* <*Fêrdija*...>; *Ľûdva* <*Ľûdvija*...>; *Miška* <*Miškija*...> itd.), a za dio takvih imena potvrđeni su oblici sklanjani po objema deklinacijama (npr. *Ľva* <*Ľvija*... / *Ľve*...>; *Jôža* <*Jôže*... / *Jôžija*...>; *Žûra* <*Žûre* / *Žûrija*...> itd.)³⁶.

4.1.3. Morfonološke alternacije³⁷

a) Nepostojano *e* u imenicama s *-ø* nastavkom u NAV jd:

bêdej <*bêdj-*>³⁸ ‘badanj, kaca’, *bêzek* <*bêzg-*> ‘bazga’, *bôbej* <*bôbj-*>, *brbûrek* <*brbûrk-*> ‘daždvenjak’, *Brôjnkuvec* <*Brôjnkuvc-*>, *cvîrek* <*cvîrk-*>, *čiček* <*čičk-*> ‘čičak’, *dôjek* <*dôjk-*>, *dôvec* <*dôvc-*> ‘udovac’, *drôšec* <*drôšc-*> ‘kolac za sušenje suhomesnatih proizvoda na tavanu’, *frûček* <*frûčk-*> ‘kvržica’, *glêžej* <*glêžj-*> ‘gležanj’, *grôber* <*grôbr-*> ‘grab’, *grôšec* <*grôšc-*> ‘grašak’, *jôgej* <*jôgj-*> ‘vatra, oganj’, *jôpec* <*jôpc-*> ‘majmun’, *kêber* <*kêbr-*> ‘vrsta graha’, *kliček* <*kličk-*>, *klôšter* <*klôštr-*> ‘samostan’, *kônc* <*kônc-*>, *kôper* <*kôpr-*> ‘kopar’, *Kôrluvec* <*Kôrluvc-*>, *lîpej* <*lîpj-*> ‘lipanj’, *môček* <*môčk-*> ‘mačak’, *pêkel* <*pêkl-*> ‘pakao’, *pêsek* <*pêsk-*> ‘pijesak’, *pêtek* <*pêtk-*>, *pêvec* <*pêvc-*>, *pijônc* <*pijônc-*> ‘pijanac’, *pišek* <*pišk-*>, *pôxanec* <*pôxanc-*> ‘komad čega pohanoga’, *prâsec* <*prâsc-*>, *prêfêvenec* <*prêfêvenc-*> ‘svečana marama’, *prôšek* <*prôšk-*> ‘prašak’, *pŕper* <*pŕpr-*>, *pundêl'ek* <*pundêl'k-*> ‘ponedjeljak’, *rêcel* <*rêcl-*> ‘okomak’, *rôšek* <*rôšk-*> ‘pribor za pređu’, *spîrek* <*spîrk-*> ‘krpa za pranje posuda’, *svêker* <*svêkr-*> ‘svekar’, *svêtek* <*svêtk-*>, *škêdej* <*škêdj-*> ‘gumno, štagalj’, *šklôpec* <*šklôpc-*> ‘krpelj’, *škvôrec* <*škvôrc-*> ‘čvorak’, *šlâprček* <*šlâprčk-*> ‘mućak’, *tvôrec* <*tvôrc-*> ‘tvor’, *vênc* <*vênc-*> ‘vijenac’, *vôgel* <*vôgl-*> ‘ugao’, *vŕlec* <*vŕlc-*> ‘rovka’, *vûburek* <*vûburk-*>, *zôjec* <*zôjc-*>, *zvirôl'ek* <*zvirôl'k-*> ‘izvor’, *žgônc* <*žgônc-*>, *žôlec* <*žôlc-*> ‘žalac’, *žfvej* <*žfvj-*> ‘žrvanj’ itd.

³⁶ Usp. Frančić 2011; Horvat 2012.

³⁷ U radu kojim se opisuje fonologija govora nisu opisane morfonološke promjene (usp. Horvat 2011), stoga se, uvažavajući činjenicu da se one događaju na granicama morfema, kratak pregled iznosi ovdje. Usp. metodologiju u Vranić 2012.

³⁸ U radu su u izlomljenim zagradama (...) navedeni padežni oblici ili osnova iste riječi.

b) Promjene uvjetovane ispadanjem nepostojanoga *e*:

b.a) Jednačenje konsonanata po zvučnosti:

bězek ⟨*bězg-*⟩, *Brôjnkujec* ⟨*Brôjnkujfc-*⟩, *cmizdravec* ⟨*cmizdrafc-*⟩, *dôvec* ⟨*dôfc-*⟩, *gôbec* ⟨*gôpc-*⟩ ‘gubica’, *xřbet* ⟨*xřpt-*⟩ ‘hrbat’, *Kôrlujec* ⟨*Kôrlujfc-*⟩, *lâgef* ⟨*lâgv-*⟩ ‘bačva’, *lažlîvec* ⟨*lažlîfc-*⟩, *lôvec* ⟨*lôfc-*⟩, *môzek* ⟨*môzg-*⟩, *pěvec* ⟨*pěfc-*⟩, *purtujgîzec* ⟨*purtujgîsc-*⟩, *strašlîvec* ⟨*strašlîfc-*⟩, *vrôbec* ⟨*vrôpc-*⟩ itd.

b.b) Općejezično ispadanje *t* ispred *c*:

klupôtec ⟨*klupôc-*⟩, *kôtec* ⟨*kôc-*⟩, *marôstec* ⟨*marôsc-*⟩, *Sigêtec* ⟨*Sigêc-*⟩, *sôdec* ⟨*sôc-*⟩ ‘sudac’, *svêtec* ⟨*svêc-*⟩, *têtec* ⟨*têc-*⟩ ‘tetak’, *trpôtec* ⟨*trpôc-*⟩, *zêtec* ⟨*zêc-*⟩ ‘kumče’, *želôdec* ⟨*želôc-*⟩ itd.

b.c) Anticipacija *j* pred *n* u refleksu glasa **n* ispred opstruenta (čime se dobiva slijed *jn*):

belôjek ⟨*belôjnk-*⟩ ‘bjelanjak’, *côjek* ⟨*côjnk-*⟩ ‘krpa’, *čubôjek* ⟨*čubôjnk-*⟩ ‘usna, pej.’, *klôjec* ⟨*klôjnc-*⟩ ‘klanjac’, *Krôjec* ⟨*Krôjnc-*⟩, *pôjek* ⟨*pôjnk-*⟩, *žučôjek* ⟨*žučôjnk-*⟩ ‘žutanjak’ itd.

b.d) Gubitak nepostojanoga *e* u N(AV) jd. (analoški prema kosim padežima):

nôft ‘nokat’, *nôrc* ‘budala, luđak’, *šânc* ‘nasip’, *tôrk* ‘utorak’ itd.

b.e) Sekundarni gubitak glasa *e* (≠ *ə*) u paradigmi (osim u N(A) jd.)³⁹:

kâbel ‘kabel, žica’ (< njem. *Kabel*) ⟨G jd. *kâbla*, D jd. *kâblu*, I jd. *kâblum*⟩; *kûfer* ‘kovčeg’ (< njem. *Koffer*) ⟨G jd. *kûfra*, D jd. *kûfru*, I jd. *kûfrum*⟩; *pûter* (< njem. *Butter*) ⟨G jd. *pûtra*, I jd. *pûtrum*⟩; *sêver* ‘sjever’ (< **sêverb*) ⟨G jd. *sêvra*, D jd. *sêvrû*, I jd. *sêvrum*⟩; *šûder* ‘šljunak’ (< njem. *Schotter*) ⟨G jd. *šûdra*, D jd. *šûdru*, I jd. *šûdrum*⟩ itd.

c) Palatalizacija u V jd.:

U ovome govoru palatalizacija je na početku osnove V jd. imenica *a*-vrste, m. r., potvrđena samo u primjerima posuđenima iz književnoga jezika (iz molitvi ili biblijskoga konteksta)⁴⁰:

Bôže, *Dûše*, *Ôče* itd.

d) Izostanak palatalizacije velara (sibilarizacije) u NDLI mn.

U primjerima imenica koje završavaju velarom izostaju rezultati druge palatalizacije, stoga nalazimo:

³⁹ Možda bismo mogli zaključiti da se *e* ovdje gubi zbog analogije prema imenicama s istim početkom (npr. *vêter* ⟨*vêtra*, *vêtru* itd.). Usporediva je slična pojava u južnim hrvatskim govorima npr. u sklonidbi imenice *cukar* ⟨*cukra*, *cukru* itd.) i sl.

⁴⁰ V. Bilješke → V jd.

betežnikj ‘bolesnici’, *bikj*, *bûbregj*, *krûxj*, *medejôkîma*, *mîlnčejekîma*, *nôkî* ‘unuci’, *pûđingj*, *ružôkî* ‘rođaci’, *sîrumôkî* ‘siromasi’, *snêgî*, *štrikî* ‘konopci’, *vôkî*, *vûburkîma*, *rêxj*, *žlîčjankj* ‘žličnjaci’ itd.

e) Proširenje osnova imenica s nejednakosložnom promjenom:

e.a) s *-v-*: *dĕn* ⟨N mn. *dnĕvj*, D mn. *dnĕvam*, I mn. *dnĕvamj*⟩ itd.⁴¹

f) Ograničenje u distribuciji zvučnih konsonanata u finalnome položaju:

U govoru Svetoga Đurđa, kao i u mnogim drugim kajkavskim govorima, unatoč tomu što vrijedi čuvanje konsonanata u svim položajima u riječi, u finalnome položaju postoji ograničenje u distribuciji zvučnih konsonanata. To znači da su zvučni konsonanti (*b*, *d*, *ž*, *g*, *v*, *z* i *ž*) na samome kraju riječi zamijenjeni svojim bezzvučnim parnjakom (*p*, *t*, *č*, *k*, *f*, *s* i *š*), primjerice u N jd. ili u G mn.:

bêt ⟨*bêdV*⁴²⟩ ‘ručak’, *bêzek* ⟨*bêzgV*⟩, *bûbrek* ⟨*bûbregV*⟩, *cûk* ⟨*cûgV*⟩ ‘vlak’, *dêšč* ⟨*dêžžV*⟩ ‘kiša’, *žûnč* ⟨*žûnžV*⟩ ‘biser’, *Žûrč* ⟨*ŽûržV*⟩, *grôt* ⟨*grôdV*⟩ ‘grad’, *gôm̄p* ⟨*gôm̄bV*⟩, *xlôt* ⟨*xlôdV*⟩ ‘hlad’, *krûk* ⟨*krûgV*⟩, *Lûbrek* ⟨*LûbregV*⟩, *mêt* ⟨*mêdV*⟩ ‘med’, *môzek* ⟨*môzgV*⟩, *vrôk* ⟨*vrôgV*⟩ ‘vrag’, *Zôḡrep* ⟨*ZôḡrebV*⟩, itd.; *pênezj* ⟨G mn. *penês*⟩ ‘novac’ itd.

Analogijom, rezultati ove pojave vidljivi su i u kosim padežima, npr.:

fjrbânt ⟨*fjrbântV*⟩ < njem. *Verband* ‘povez’; *gâjnk* ⟨*gâjnkV*⟩ < njem. *Gang* ‘hodnik’; *grûnt* ⟨*grûntV*⟩ < njem. *Grund* ‘imanje’; *Jâkup* ⟨*JâkupV*⟩ ‘Jakov’; *Prêluk* ⟨*PrêlukV*⟩ ‘Prelog’; *štânt* ⟨*štântV*⟩ < njem. *Stand* ‘štant’ itd.

g) Ispadanje glasa *t* pred nastavkom *-mî*:

npr. *gûsmî*.

4.1.4. Naglasni tipovi imenica muškoga roda iz sinkronijske perspektive⁴³

4.1.4.1. Naglasni tipovi s fiksnim mjestom naglaska

1) Tip bez prozodijskih promjena

a. s ' naglaskom:

npr. *ânžel*, *bêdej*, *bêzek*, *bik*, *bôšlĕk*, *brât*, *brâtjč*, *br̄bûrek*, *bûbrek*, *cêler*, *Cigan*, *cmizdravec*, *cûjzek* ‘konjić’, *cûkûr* ‘šećer’, *čaj*, *čĕmer* ‘tuga’, *čĕšjenk*, *dêtel* ‘djetlić’, *dêver* ‘djever’, *dinar*, *dlân*, *dlĕn* ‘sluz na pokvarenoj

⁴¹ V. Imenice koje se svojom paradigmatom ne uklapaju u temeljne obrasce.

⁴² *V* ovdje predstavlja vokale koji se na osnovu dodaju u kosim padežima.

⁴³ Na sugestijama pri obradi naglasnih tipova imenica zahvaljujem dr. sc. Tijmenu Pronku.

hrani', *dòktur*, *fěrtun*, *ficlek* 'komadić', *Frànc*, *fundaměnt*, *funduš* 'temelj', *gàblec* 'topli obrok, užina', *glězej*, *gòlup*, *gòmp*, *gřgeč*, *gùlaš*, *xmųritel* 'ubojica', *xřbet*, *xřen* 'hren', *jělen*, *jògej*, *kěl*, *kiflek*, *klěn*, *klòšter*, *kój*, *kòlųvųs*, *kònec*, *kòper*, *kòtec* 'svinjac', *krųx*, *kųjsek* 'psić', *kųlak* 'bogataš', *kųslek* 'komadić', *kųšćar* 'gušter', *làket*, *lěn* 'lan', *lěngųs* 'ljenčuga', *lěšjenk*, *listųpat*, *lònec*, *lòvec*, *Lùbrek*, *Lùbrežan*, *lùk*, *lųpćec* 'ljupćac', *màk*, *maròstec* 'nerast', *mělįn* 'mlin', *měsec*, *mòlec* 'moljac', *mòzek*, *mųzinćek* 'mali prst', *něven*, *nòft*, *òcet*, *òglavnįk*, *òrel* 'orao', *òsel* 'magarac', *òštreš* 'grgeč', *òzųjek*, *pàjcek*, *paradàjs*, *pěpel*, *pės*, *pěsek* 'psić', *Pěter*, *petròzųl*, *picek*, *pišek*, *plàmen*, *pòr* 'poriluk' *pòrįlųk*, *pòsel*, *pòst*, *pràsec*, *pròtvàn*, *pràznįk*, *prijàtel*, *Prilešan*, *přper*, *pųter*, *ràk*, *ràt*, *rįbizlįn* 'ribiz', *rįzlįnk*, *rįbić*, *Rųdi*, *sějem* 'sajam', *sįr*, *sòkųl*, *sòm*, *střšen* 'stršljen', *Strųžan*, *svěker*, *šàran*, *šatòflįn*, *šišmįš*, *škėdej*, *šklòpec*, *šlápřćek* 'mućak', *špàrglįn* 'mahuna', *šràjzlįn* 'žarać', *štàkųr*, *štįglec* 'češljugar', *štrik*, *švėx* 'ušica igle', *tàlas* 'val', *tėbįx* 'tepih', *Tònć*, *tòrk*, *tųdųm*, *vàjnųkųš* 'jastuk', *vògel*, *vòl*, *vòsek*, *vùbųrek*, *vųćitel*, *Vųzem*, *Zàgřepćan*, *zelėjak*, *zàstavjek*, *zvòn*, *žibek* 'guska' itd.

b. *s* ~ naglaskom:

npr. *Blòš*, *bòbej* 'bubanj', *Bròjnųvec*, *cvìrek* 'čvarak', *ćebrek* 'mala drvena posuda', *dīm*, *dòjek*, *dòvec*, *Dròš*, *Fųrįn*, *fùtać* 'vrsta ptice', *gòs* 'gaz', *gòvran*, *grēs* 'gris', *gřm*, *jòt* 'jad', *jěš*, *jòstrep*, *klòs* 'klas', *klįnćec* 'karanfilic', *kłun*, *kòk* 'kuk', *Kòrlųvec*, *kròdać* 'lopov', *křt* 'krtica', *kųm*, *kvòs* 'kvas', *lažlįvec*, *lįpej*, *matųvilec*, *měx*, *młinar*, *mòš*, *nesròmjak* 'besramnik', *pįjònec*, *pòlec* 'palac', *pòvųk* 'pauk', *prųsinec* 'prosinac', *přst*, *pųndělek*, *pųstrųžjak* 'postrugano tijesto iz korita', *rėgać*, *ròlać*, *sěćej*, *skųjnkać* 'vrsta žabe', *smůć* 'smud', *smųk* 'tip zmije', *spìrek* 'krpa za pranje posuda', *sřpej* 'srpanj', *stònek*, *strašlįvec*, *svìbej* 'svibanj', *šòs* 'suknja', *špřix*, *šròt*, *Šřef*, *těst* 'tast', *tįć* 'ptičica', *tįen* 'tjedan', *tòt*, *tròm*, *třn*, *třs*, *tròvej*, *trùt*, *Tųrćįn*, *vįr*, *vòk*, *vròk* 'vrag', *vřx*, *vřt*, *zėt*, *zòjec*, *zòjtřek* 'dorućak', *želòdec*, *žįr*, *žlėp* 'žlijeb', *žòć*, *žòlec*, *žřvej*, *žųl*, *žųpnįk* itd.

c. *s* ~ naglaskom:

npr. *belòjek*, *ćetřtek*, *ćiček*, *drěnek* 'drijenak', *ěřįnk* 'vjenčani prsten', *fòlųf*, *Gòber*, *gròber*, *gròšec*, *xřćek*, *įcek*, *jòpec*, *klųpòtec*, *kòpec*, *kųmòrec* 'komarac', *Lòćan*, *mòćek*, *Nòćį*, *nòret*, *nòšpųl* 'mušmula', *pašònec* 'pašanac', *pěšek* 'pijesak', *pėtek*, *pěvec*, *pįšćòjek* 'prišt', *pįškųr*, *pòjek*, *pòklupec*, *pòtec*, *prělevenec*, *pròšek*, *Priles*, *pųrtųgįzec*, *rėcel*, *skòrųš* 'oskoruša', *sòdec*, *sòset* 'susjed', *svėtek*, *šįpek*, *šklųlòrec*, *škvòrec*, *tėtec*, *tramįnec*, *třpòtec*, *tvòrec*, *věnec*, *vřlec*, *vròbec*, *zėtec*, *zòřřįk* 'zaprška', *Zògřep*, *zòřįk* 'ćep', *zòřįlek*, *zųřòlek*, *zųćòjek* itd.

2) Tipovi s promjenom intonacije

a. $\hat{\sim}$ naglasak u NAV jd. (i u G mn. ako je nastavak -ø) riječi alternira s \sim naglaskom u ostatku paradigme:

a) u riječima s jednosložnom osnovom:

npr. *bôt* <G jd. *bôda*...> ‘obad’; *grêx* <G jd. *grêxa*...>; *gûj* <G jd. *gûja*...> ‘platneni pokrivač’; *xrôst* <G jd. *xrôsta*...>; *kôt* <G jd. *kôta*...> ‘kut’; *krîš* <G jd. *krîša*...>; *kvôr* <G jd. *kvôra*...> ‘kvar’; *pôr* <G jd. *pôra*...>; *pôt* <G jd. *pôta*...>; *prôt* <G jd. *prôta*...> ‘prut’; *smêx* <G jd. *smêxa*...>; *stôp* <G jd. *stôpa*...> ‘stup’; *strîc* <G jd. *strîca*...>; *svôk* <G jd. *svôka*...> itd.

b) u riječima s dvosložnom osnovom:

npr. *alôt* <G jd. *alôta*...>; *bagûn* <D jd. *bagûny*...> ‘pasmina svinje’; *brijôč* <G jd. *brijôča*...>; *brišôč* <G jd. *brišôča*...> ‘ručnik’; *cekîn* <G jd. *cekîna*...>; *kanôs* <G jd. *kanôsa*...> ‘čuvar svinja’; *kîselôk* <I jd. *kîselôkum*...> ‘kiselica’; *krumpêr* <G jd. *krumpêra*...>; *kulôč* <DL jd. *kulôču*...>; *kurîtôr* <N mn. *kurîtôri*...>; *kutôč* <DL jd. *kutôču*...>; *kuvôč* <N mn. *kuvôči*...>; *lîkêr* <G jd. *lîkêra*...>; *luntôr* <I jd. *luntôrûm*...>; *matûl* <G jd. *matûla*...> ‘leptir’; *mexûr* <G jd. *mexûra*...> ‘mjehur’; *pajdôš* <I mn. *pajdôšima*...>; *pûrôn* <G jd. *pûrôna*...>; *rušlôn* <G jd. *rušlôna*...> ‘lav’; *ružmarîn* <G jd. *ružmarîna*...>; *şîrumôk* <G jd. *şîrumôka*...>; *ştacûn* <DL jd. *ştacûny*...> ‘trgovina’; *tejêr* <DL jd. *tejêry*...>; *tučêr* <G jd. *tučêra*...> ‘lijevak’; *zvunôr* <G jd. *zvunôra*...> itd.; *mûstôči* <G mn. *mûstôči* ‘brkovi’.

b. $\hat{\sim}$ naglasak u paradigmi alternira s \sim naglaskom u L jd.:

npr. *brêst* <G jd. *brêsta*, L jd. *brêsty*...>; *čôn* <G jd. *čôna*, L jd. *čôny* ‘čamac’; *dêl* <G jd. *dêla*, L jd. *dêly*); *dên* <G jd. *dêna*, L jd. *dêny*); *dôr* <G jd. *dôra*, L jd. *dôry*); *gôj* <G jd. *gôja*, L jd. *gôjy*); *glôs* <G jd. *glôsa*, L jd. *glôsuy*); *grôt* <G jd. *grôda*, L jd. *grôdy*); *xlôt* <G jd. *xlôda*, L jd. *xlôdy*); *xrôst* <G jd. *xrôsta*, L jd. *xrôsty*); *mlôj* <G jd. *mlôja*, L jd. *mlôjy* ‘mulj’; *prôx* <G jd. *prôxa*, L jd. *prôxy*); *stôn* <G jd. *stôna*, L jd. *stôny*); *svêt* <G jd. *svêta*, L jd. *svêty*); *vrôt* <G jd. *vrôta*, L jd. *vrôty*); *zrôk* <G jd. *zrôka*, L jd. *zrôky* itd.

3) Tipovi s kvantitativnom promjenom

a. $^{\prime}$ naglasak u paradigmi alternira s \sim u L jd.:

npr. *drêk* <G jd. *drêka*, L jd. *drêky* itd.) ‘izmet’; *grâx* <G jd. *grâxa*, L jd. *grôxy* itd.); *gròp* <G jd. *grôba*, L jd. *grôby*, NG mn. *gròbi*, A mn. *gròbe*, L mn. *gròbaj* itd.); *kròx* <G jd. *kròxa*, L jd. *krôxy*, I jd. *kròxum*, N mn. *kròxi*, I mn. *kròx(am)i* itd.) ‘krov’; *stòl* <G jd. *stòla*, L jd. *stôly*, I jd. *stòlum* itd.); *žêp* <G jd. *žêpa*, L jd. *žêpy*, I jd. *žêpum*, D mn. *žêpam* itd.) ‘džep’.

b. ¹ naglasak u paradigmi alternira s [^] naglaskom u L jd.:

npr. *gàjnk* <G jd. *gàjnka*, L jd. *gòjnkū*, I jd. *gàjnkum*, N mn. *gàjnkī* itd.) ‘hodnik’; *kràj* <G jd. *kràja*, L jd. *kròju*, I jd. *kràjum* itd.); *làgef* <G jd. *làgva*, L jd. *lògvū*, I jd. *làgvum*, NG mn. *làgvi*, A mn. *làgve* itd.) ‘bačva’; *mràs* <G jd. *mràza*, L jd. *mròzū*); *plàc* <G jd. *plàca*, L jd. *plòcū* itd.) ‘tržnica’; *rèšt* <G jd. *rèšta*, L jd. *rèštū* itd.) ‘zatvor’; *šànc* <G jd. *šànca*, L jd. *šòncū*, N mn. *šàncī* itd.) ‘nasp’; *škáf* <G jd. *škàfa*, L jd. *škòfū* itd.) ‘drvena posuda’; *špàjs* <G jd. *špàjza*, L jd. *špòjzū*, I jd. *špàjzum*, D mn. *špàjzam* itd.) ‘smočnica’, *vèter* <G jd. *vètra*, L jd. *vètrū*).

c. ¹ naglasak u paradigmi alternira s [^] naglaskom u NAV jd.:

npr. *Bòk* <G jd. *Bòga*, L jd. *Bògu*); *mè̂t* <G jd. *mè̂da*, L jd. *mè̂dū*); *stvòr* <G jd. *stvòra*, L jd. *stvòrū*); *vòs* <G jd. *vòza*, L jd. *vòzū*) itd.

d. ¹ naglasak u paradigmi alternira s [^] naglaskom u NAV jd. i s [~] u L jd.:

npr. *brè̂k* <G jd. *brè̂ga*, L jd. *brè̂gu*, I jd. *brè̂gum*, G mn. *brè̂gi*, L mn. *brè̂gaj* itd.); *dè̂šč* <G jd. *dè̂žza*, L jd. *dè̂žžū*, I jd. *dè̂žžum*, N mn. *dè̂žžī*, A mn. *dè̂žžje* itd.); *dòl* <G jd. *dòla*, L jd. *dòlū* itd.); *dvòr* <G jd. *dvòra*, L jd. *dvòrū*, I jd. *dvòrum*, NG mn. *dvòri*, L mn. *dvòraj* itd.); *gnòj* <G jd. *gnòja*, L jd. *gnòjū*, I jd. *gnòjum* itd.); *lèt* <G jd. *lè̂da*, L jd. *lè̂dū*, I jd. *lè̂dum*, NG mn. *lè̂dī* itd.); *mòst* <G jd. *mòsta*, L jd. *mòstū*, I jd. *mòstum*, NG mn. *mòstī* itd.); *plòt* <G jd. *plòta*, L jd. *plòtū*, I jd. *plòtum* itd.); *rèt* <G jd. *rè̂da*, L jd. *rè̂dū*, I jd. *rè̂dum*, N mn. *rè̂dī* itd.); *ròl* <G jd. *ròla*, L jd. *ròlū* itd.) ‘pećnica’; *snè̂k* <G jd. *snè̂ga*, L jd. *snè̂gu*, I jd. *snè̂gum*, NG mn. *snè̂gi*, D mn. *snè̂gam* itd.).

e. ¹ naglasak u paradigmi alternira s [^] naglaskom u NAV jd. i s [~] u LI jd.:

npr. *nòs* <G jd. *nòsa*, L jd. *nòsū*, I jd. *nòsum* itd.).

f. [~] u paradigmi alternira s [^] naglaskom u NAV jd. i ¹ naglaskom u G jd.:

npr. *nòš* <G jd. *nòza*, L jd. *nòžū*, I jd. *nòžum*; NG mn. *nòžī*, L mn. *nòžaj*, I mn. *nòžamī* itd.).

4.1.4.2. Naglasni tipovi s promjenom mjesta naglaska na osnovi

1) Tip s pomakom naglasnoga mjesta u NAV

a. ¹ naglasak na penultimi nekih dvosložnih imenica u NAV jd. alternira s ¹ naglaskom na penultimi u ostatku paradigme:

npr. *bè̂tek* <G jd. *betè̂ga*, L jd. *betè̂gu*...) ‘bolest’, *Bòžič* <G jd. *Bužiča*, L jd. *Bužičū*...), *čòvek* <DL jd. *čuvè̂kū*...), *dè̂ćec* <G jd. *dečè̂ca*, L jd. *dečè̂cū*...) ‘dječak’, *fàlat* <G jd. *falàta*...) ‘komad’, *gòspun* <G jd. *guspòna*...), *jàsmīn* <G jd. *jasmīna*, L jd. *jasmīnū*...), *jè̂čmen* <G jd. *ječmè̂na*, L jd. *ječmè̂nū*...), *jè̂gjet* <G

2) naglasak na osnovi iz paradigme alternira s $\hat{\text{~}}$ naglaskom na ultimi u I mn. ako se tvori nastavkom *-mî*:

npr. *gôst* <I mn. *gusmî*), *lôsj* <I mn. *lasmî*), *lûdij* <I mn. *ludmî*), *môš* <I mn. *mužmî*), *rêx* <I mn. *rexmî*), *zôp* <I mn. *zubmî*).

3) naglasak na osnovi iz paradigme alternira s $\hat{\text{~}}$ naglaskom na ultimi u L(I) mn. ako se tvori nastavkom *-êj*:

npr. *gôst* <jd.: GA *gôsta*, DL *gôsty*, I *gôstum*; mn.: NG *gôstij*, D *gôstijma*, L *gustêj*, I *gusmî*), *zôp* <LI⁴⁷ mn. *zubêj*).

4.1.5. Osvrt na povijesni razvoj

U sinkronijskome stanju imenice muškoga roda *a*-vrste imaju izjednačen oblik N jd. i V jd., a potvrđeni oblici vokativa s posebnim nastavkom preuzeti su iz drugih idioma (književnoga i standardnoga jezika). Maresić pretpostavlja da je izjednačavanje NV jd. posljedica izbjegavanja alternacije osnove koja bi se dogodila dodavanjem vokativnoga nastavka.⁴⁸

U I jd. ne odražava se nekadašnja razlika između mekih i tvrdih osnova jer su prevladale nepalatalne, tvrde osnove.

Množina je imenica muškoga roda *a*-vrste kratka (neproširene osnove).

Imenica *d^hen* u deklinaciji može proširiti osnovu sufiksom *-ev-* iz starih konsonantskih *n*-osnova, stoga množina može biti i kratka i s proširenom osnovom.

Rezultati druge palatalizacije (sibilarizacije) izostaju u NDLI mn.

U G mn. najčešći je nastavak *-i*, za koji Lončarić kaže: »U nekim govorima nalazimo i *-i(x)* prema pridjevsko-zamjениčkoj deklinaciji (npr. varaždinsko područje, Gorski kotar). Gramatički morfem *-i* susreće se u nekim imenicama i u drugim govorima pod utjecajem *i*-deklinacije, i to zbog suglasničkoga skupa na koji završava osnova, npr. *sestri*, *lojtri*.«⁴⁹ Za nastavak *-uf* Lončarić objašnjava: »Taj je nastavak (iz *u*-osnova) došao na mjesto *-ø* radi razlikovanja od N sg., iako je razlika između tih oblika većinom postojala i ostvarivala se prozodijским sredstvima.«⁵⁰ Samo neke rijetke imenice čuvaju staro stanje s nastavkom *-ø*.

Nastavak *-aj* u L mn. potječe od L mn. stare promjene imenica ženskoga roda *a*- i *ja*- osnova (*-ax* > *-aj*).

⁴⁷ Imenica *zôp* u frazemu *d^hžatij jezika za zubêj* i u instrumentalu ima nastavak *-êj*, što je analogija prema L mn.

⁴⁸ Maresić 1995: 236.

⁴⁹ Lončarić 1996: 103.

⁵⁰ Lončarić 1992: 71.

Instrumentalni nastavak u množini *-amj* potječe iz *e*-deklinacije. To potvrđuje i Lončarić⁵¹, dok Blažekina opažanja ograničenja uporabe toga nastavka na jednosložne imenice u bliskim međimurskim govorima odvajaju govor Svetoga Đurđa od govora toga dijalekta.⁵²

U paradigmi imenice *ľudj*, koja u jednini ima supletivnu osnovu *čovek*, neki su oblici ostatci deklinacije nekadašnjih *i*-osnova.

Imenice *gōst* i *zōp* u lokativu čuvaju ostatke posebne deklinacije imenica *i*-osnova: *gustěj*, *zųběj*.

U I jd. također su prisutni ostatci posebne deklinacije imenica *i*-osnova, reflektirane u nastavku *-mĭ* imenica *gōst*, *ľōsj*, *ľudj*, *mōš*, *rĕx*, *zōp*: *gųsmĭ*, *lasmĭ*, *ľųdmĭ*, *mųžmĭ*, *rexmĭ*, *zųbmĭ*.

4.2. *A*-deklinacija srednjega roda

4.2.1. Nastavci za srednji rod

	JEDNINA						
N	<i>-e</i> ⁵³	<i>-y</i> ⁵⁴ , <i>-a</i> ⁵⁵	<i>-e</i> ⁵⁶	<i>-ĕ</i>	~	<i>-ô</i>	<i>-ô</i>
G	<i>-a</i>	<i>-a</i>	<i>-a</i>	<i>-ô</i>	~	<i>-ô</i>	<i>-á</i>
D	<i>-y</i>	<i>-y</i>	<i>-y</i>	<i>-ô</i>	~	<i>-ô</i>	<i>-û</i>
A	(=N)	(=N)	(=N)	(=N)	~	(=N)	(=N)
V	(=N)	(=N)	(=N)	(=N)	~	(=N)	(=N)
L	<i>-y</i> , <i>-j</i>	<i>-y</i> , <i>-j</i>	<i>-y</i>	<i>-ô</i>	~	<i>-ô</i>	<i>-û</i>
I	<i>-em</i>	<i>-ym</i>	<i>-ym</i>	<i>-ĕm</i>	~	<i>-ôm</i>	<i>-ôm</i>

⁵¹ Lončarić 1996: 101.

⁵² Blažeka 2008: 112.

⁵³ Većina imenica srednjega roda na *-e* s jednakosložnom promjenom ima stabilna rodna obilježja (srednjega su roda u jednini, u svezama s brojevima 2, 3 i 4 te množini). Od toga oduzara imenica *ľějce* (koja je u svezama s brojevima 2, 3 i 4 te u množini ženskoga roda, a tada se sklanja prema *e*-deklinaciji (v. Imenice koje se svojom paradigmatom ne uklapaju u temeljne obrasce).

⁵⁴ Dio imenica na *-y* srednjega je roda samo u jednini. U svezama s brojevima 2, 3 i 4, u množini ili u obama slučajevima one postaju ženskoga roda, a tada se sklanjaju prema *e*-deklinaciji (v. Imenice koje se svojom paradigmatom ne uklapaju u temeljne obrasce).

⁵⁵ Nastavak *-a* ima samo imenica *dōba*. Najčešće se rabi samo u NA jd. U lokativu može imati oba nastavka svojega tipa: *-y*, *-j*.

⁵⁶ Tomu tipu imenica pripadaju imenice nejednakosložne promjene, koje u svim padežnim oblicima osim NAV jd. proširuju osnovu s *-t-*, *-n-*, *-v-*.

	MNOŽINA						
N	-a, ~ ⁵⁷	-a	-a, ~ ⁵⁸	~ ⁵⁹	-a	- $\hat{\phi}$	- \acute{a}
G	- \acute{i} , -a, - \emptyset , ~	- \acute{i} , - \emptyset	-a, - \emptyset , ~	~	- \emptyset , -a, - \acute{i}	- $\hat{e}x$	- \acute{a}
D	-am, ~	-am, - $\acute{i}ma$	-am, - $\acute{i}ma$, ~	~	-am, - $\acute{i}ma$	- $\hat{\phi}m$	- $\acute{i}ma$
A	(=N), ~	(=N)	(=N), ~	~	(=N)	(=N)	(=N)
V	(=N), ~	(=N)	(=N), ~	~	(=N)	(=N)	(=N)
L	-aj, -am, - $\acute{i}ma$, ~	-aj, - $\acute{i}ma$	-am, - $\acute{i}ma$, -aj, ~	~	-aj, - $\acute{i}ma$, - \acute{i} , - $\hat{e}j$, -am	- $\hat{\phi}m$	- $\acute{i}ma$
I	-am \acute{i} , - $\acute{i}ma$, -am, ~	-am \acute{i} , - $\acute{i}ma$, -m \acute{i} ⁶⁰	-am \acute{i} , - $\acute{i}ma$, ~	~	- $\acute{i}ma$, -am \acute{i} , - \acute{i} , -m \acute{i}	- $\acute{a}m\acute{i}$	- $\acute{i}ma$

4.2.2. Bilješke

4.2.2.1. Imenice srednjega roda jednakosložne promjene koje u NAV jd. završavaju morfemom *-e*

U nastavku *-e* iz NAV jd. (npr. *cifraje* ‘ukrašavanje’, *detješce*, *fērje* ‘školski raspust’, *grōbje*, *xrōjeje* ‘hranjenje’, *igraje*, *ije* ‘inje’, *jějce*, *kōpaje*, *lice*, *mōre*, *narežėje*, *nōjže* ‘tavan’, *ōje* ‘ulje’, *ōraje*, *pīsaje*, *pōle*, *pōvrtelē* ‘povrće’, *pr̄tuletje* ‘proljeće’, *pruščēje* ‘proštenje’, *sāžeje*, *sōnce*, *spumijaje* ‘razgovor’, *sčce*, *st̄p̄l̄ēje* ‘strpljenje’, *ūtruvōje* ‘otrovanje’, *vesēle*, *v̄xje*, *zdrōvje*, *zēle* itd.)

⁵⁷ Zbirne imenice na *-e* nemaju množinu.

⁵⁸ Imenice koje osnovu proširuju s *-t-* nemaju množinu.

⁵⁹ Zbirne imenice toga tipa nemaju množinu.

⁶⁰ Imenica *vūxy*, uz noviji instrumentalni oblik *vūxamī*, može imati i stariji oblik *vūxmī*, za državajući tako poseban nastavak.

odražava se nekadašnja pripadnost mekim osnovama, po čemu se razlikuju od imenica koje završavaju nastavkom *-u* (i pripadale su tvrdim osnovama).

Lokativni oblik toga tipa imenica jednak je dativnomu, dakle, na osnovu se dodaje nastavak *-u*. Iznimka su imenice *vôže* <L *vôžī*> ‘uže’ te *nôjže* <L *nôjžī*> i *jějce* <L *jějci*>⁶¹.

U I jd. imenica srednjega roda, uz NAV jd., također je sačuvana razlika između nekadašnjih palatalnih i nepalatalnih osnova, stoga u tome tipu imenica (dakle, onima koje završavaju palatalom ili glasom *c*) nalazimo nastavak *-em*, npr. *fěřjem*, *igrajem*, *ijem*, *licem*, *môrem*, *ôļem*, *pôle*, *pruščějem*, *sôncem*, *sřcem*, *vesěļem*, *vřxjem*, *zěļem* itd.

Ta skupina imenica obuhvaća i zbirne imenice tvorene sufiksom *-je*, npr. *belije* ‘kore voća ili povrća’, *bīle*, *cīmje* ‘cime, lišće nekih vrsta povrća’, *cvětje*, *dixôle* ‘začini’, *grôzdje*, *gulije* ‘ljuske, lupine, kore’, *kumušije* ‘guline, kore’, *kurėje* ‘korijenje’, *lištje*, *ļuščije* ‘ljuske, lupine, kore’, *malažije* ‘delicije, specijaliteti’, *remėje*, *snôpje*, *věxje* ‘granje’, *vôžje*, *zēļeje* ‘zelenje’, *zřje* itd. Te imenice nemaju množinu.

Za imenicu *pôle* specifično je prebacivanje naglaska na proklitiku *na*, npr. *nápuļe* ‘na polje’, *nápuļu* ‘na polju’.

4.2.2.2. Imenice srednjega roda jednakosložne promjene koje u NAV jd. završavaju morfemom *-u*

U nastavku *-u* iz NAV jd. odražava se nekadašnja pripadnost tvrdim osnovama, po čemu se razlikuju od imenica koje završavaju nastavkom *-e* (i pripadale su mekim osnovama).

Zanimljiv je lokativ toga tipa imenica. Neke imenice u njemu će, kao i imenice s nominativnim nastavkom *-e*, dobiti nastavak *-u*, npr. *blatu*, *bugôctvu*, *gřļu*, *krôļestvu*, *plôtnu*, *rešětju*, *sálu*, *sěnu*, *situ*, *vīnu*, *zlôtu*, *žitju* itd. Druge pak imaju nastavak *-i*, npr. *brěļi* ‘kišobranu’, *cedilī* ‘cjedilu’, *čēļi* ‘čelu’, *čřēvi* ‘trbuhu’, *drēvi* ‘drvu’, *gřēzdī*, *gmôjnī* ‘livadi’, *gūmnī*, *krīļi*, *kuritī*, *lētī*, *městī*, *mļēkī*, *prtuļetī* ‘proljeću’, *sēļi*, *stēgnī* ‘bedru’, *fēļi*, *zřcālī* itd.⁶², rijetko uz moguće dublete (posebice među mlađim, mobilnijim i obrazovanijim ispitanicima). Nejasno je o čemu ovisi upotreba morfema *-i*. Iz primjera možemo zaključiti da nije uvjetovan fonološki (značajkama prethodnoga fonema).

⁶¹ V. Imenice koje se svojom paradigmom ne uklapaju u temeljne obrasce.

⁶² Lončarić (2005: 230) tu pojavu tumači ovako: »U imenica srednjega roda u L jd. u nekih frekventnih imenica i obrta potvrđen je nastavak *-i*: (po) *seli*, (na) *mesti*, ali (vu) *pravu*, *dvorišču*«. Također ističe (2005: 216) da se morfem *-i* treba svoditi na *-i*, a ne na *-e* (← *ě*).

Uz prijedlog *k* dolaze također oblici na *-i*: *Zdižem očī k nēbi*; *Difka pāše k mlēki*; *Īšev je k zrcālī*; *Pečēni kŭxanī*, *rēstanī ilī zdrūzganī krūmpēr pāše k mēšī*; *Īdem k drēvī* itd.

U I jd. također se čuva razlika između nekadašnjih dviju osnova, pa u tome tipu imenica (dakle, s nepalatalnom osnovom) nalazimo nastavak *-um*, npr. *čēlum*, *črēvum*, *imenum*, *jēlum*, *māslum*, *mēsum*, *pīlum*, *sītum*, *slōvum*, *vīnum* itd.

Ovamo spadaju i imenice *singularia tantum*, npr. *blātu*, *drēvu* ‘drvo kao građevinski materijal’, *salu*, *sēnu* ‘sijeno’, *zlōtu*, *želēzu*, *žitū* itd.

Samo je dio imenica koje u NAV jd. završavaju nastavkom *-u* srednjega roda u cijeloj paradigmati (dakle, u jednini, množini i svezama s brojevima 2, 3 i 4 (*dvō / trī / četirī*))⁶³. Takve su primjerice: *bugōctvu*, *čūdu*, *dēlu*, *jēlu*, *jūtru*, *krōl'estvu*, *mēstu*, *pēcīvu*, *pīsmu*, *plōtnu*, *sēdlu*, *sēlu*, *slōvu*, *strāšīlu*, *svētlū*, *rēlu*, *rēstu*, *vīnu*, *vrōctvu* ‘lijek’, *vūxu* ‘uho’ itd.

Dio imenica koje u NAV jd. završavaju nastavkom *-u* u dijelu svoje paradigmati (u množini, u svezama s brojevima 2, 3 i 4 ili u objema situacijama) mijenja rod (u ženski) te se sklanja po *e*-deklinaciji. Zbog toga će te imenice biti prikazane u posebnome poglavlju (4.3. Imenice koje se svojom paradigmatom ne uklapaju u temeljne obrasce).

4.2.2.3. Imenice srednjega roda nejednakosložne promjene koje u NAV jd. završavaju morfemom *-e*

U praslavenskome jeziku dio je imenica tvoren sufiksom **-men* (*n*-osnove), odnosno **-nt* (*t*-osnove). U vrijeme općeslavenskoga zakona otvorenih slogova krajnje **-en* prešlo je u **-e* (**imen > *ime*) u NAV jd. imenica *n*-osnova, odnosno krajnje **-ent* preko **-ēn* u **-e* (**telent > *telēn > *tele*) u NAV jd. imenica *t*-osnova. U ostatku paradigmati na očuvani je sufiks⁶⁴ dodan gramatički morfem. Zbog toga su danas u organskim govorima te imenice nejednakosložne promjene. To su, primjerice, imenice⁶⁵: *lme*, *rāme*, *sēme*, *tēme*, *vīme*, *vrēme*; *dēte*, *kŭse*, *pīšče* ‘pile’, *prōse* ‘prase’, *ščēje* ‘živinče’, *tēle*, *žīvinče*, *žrēbe* ‘ždrijebe’; *dupōlne*, *pōlne* ‘podne’, *pupōlne* itd.

U sinkronijskome stanju gramatički morfemi toga tipa imenica srednjega roda odgovaraju nastavcima imenica s jednakosložnom promjenom koje završavaju nastavkom *-e*, a treba istaknuti da je lokativ beziznimno jednak dativu (*-u*).

⁶³ Ovamo ubrajamo i sve deminutive s dočetkom *-u*, npr. tvorene sufiksima *-eku* (*drēveku*, *ličeku*, *mēseku*, *ōkeku*, *sōnčeku*, *sječeku*, *rēleku*, *vīnčeku*, *vūxeku* itd.), *-ecu* (*mlēkecu* itd.).

⁶⁴ Usp. Matasović 2008: 203–207.

⁶⁵ Imenice *vōže*, *drēvu* i *jējce* prešle su u imenice jednakosložne promjene.

Navedena dva tipa imenica razlikuju se po instrumentalu, jer se na karakteristični sufiks s nepalatalnim dočetkom (*-en-*, *-et-*, *-ev-*) dodaje nastavak *-um*, npr. *imenum*, *ramenum*, *sëmenum*, *tëmenum*, *vimenum*, *vrëmenum*; *detëtum*, *kļusetum*, *pīščëtum*, *ščëjetum*, *žrëbetum*; *dupõlnevum*, *põlnevum*, *pupõlnevum* itd.

U ostatku jedninske paradigme naglasak će tih imenica ostati na osnovnome vokalu, s iznimkom imenice *dëte*, npr. G jd. *imena*, *ramena*, *sëmena*, *tëmena*, *vimena*, *vrëmena*; *kļuset*, *pīščeta*, *pråseta*, *ščëjeta*, *žrëbeta*; *dupõlneva*, *põlneva*, *pupõlneva* itd., ali *detëta*; DL jd. *imenu*, *pråsetu*, *pupõlnevu* itd., ali *detëtü*.

Množinski oblici imenica koje su osnovu proširile s *-n-* najčešće imaju naglašen slog s karakterističnim sufiksom, npr. *inëna*, *ramëna*, *vremëna*. U množini imenica *põlvrëme*, *nevrëme* nije potvrđeno pomicanje naglasaka, pa nalazimo *põlvrëmena*, *nevrëmena*, a isto vrijedi i za množinu imenice *põlne* (*põlneva*) i njezine izvedenice, te još neke imenice (npr. *tëmena*, *vimena* itd.). Imenica *sëme* pripada skupini *singularia tantum*. Za značenje ‘sjemenje’ rabi se zbirna imenica s. r. *semëje*.

Imenice koje označavaju mlado životinja pripadaju skupini *singularia tantum* (nemaju množine) te se sklanjaju po nejednakosložnoj promjeni. Kad govornici žele govoriti o više takvih jedinki, upotrebljavaju množinske deminutivne (hipokoristične) oblike drugih imenica s istim korijenom, koji se sklanjaju prema *a*-deklinaciji muškoga roda.⁶⁶ Tako imenica *tële* nema množinu, a za to se značenje rabi *tëleki*, *tëlčeki*, *tëliči*; *žrëbe*, ali *žrëbeki*. Uz to rješenje za popunjavanje morfološke praznine uvjetovane nepostojanjem množinskoga oblika, za značenje ‘više mladunaca’ mogu se upotrijebiti zbirne imenice ženskoga roda, koje se dekliniraju po *i*-deklinaciji: *kļuse*, ali *kļusat*; *pīšče*, ali *pīščat*.

Imenicama koje nemaju množinu pripadaju i *prõse* <mn. –>, *ščëje* <mn. –>. U potrebi govornici će upotrijebiti sinonime ili bliskoznačnice te njihove množinske oblike.

Imenica *dëte* također pripada skupini *singularia tantum*. *Dëca* ‘djeca’ je zbirna imenica ženskoga roda u jednini s kojom se slaže determinator (N jd. *vëna dëca*, A jd. *vënu dëcu*), ali zbog svojega značenja nije sročna s predikatom (*Dëca su dišla...*).⁶⁷

Imenice nekadašnjih *s*-osnova danas se dekliniraju po jednakosložnoj promjeni. Iznimka je jedino petrificirani oblik imenice *nëbu* – *nebësa*, koji je pod utjecajem standardnoga jezika našao svoje mjesto u molitvama i pjesmama.

⁶⁶ Usp. Tafra 2007: 221.

⁶⁷ Usp. Tafra 2007: 227; Određivanje roda prema determinatoru (a ne prema sročnosti s predikatom) argumentiramo i poznatim kajkavskim stihovima: *Mamica su štrukle pekli / meni nisu nikaj rekli... // Štrukli su se pregoreli / mamica su plakati šteli...*

4.2.2.4. Zbirne imenice srednjega roda jednakosložne promjene koje u NAV jd. završavaju morfemom *-ê*

Nastavak *-ê* nalazimo u dijelu primjera zbirnih imenica tvorenih sufixsom *-je*, npr. *cvrtjê* ‘pečena jaja’, *glajžuvjê* ‘staklovina’, *kel’jê* ‘ljepilo’, *latjê* ‘klastje’, *mesuvjê* ‘velika količina mesa’, *piskuvjê* ‘mlado perje’, *pludjê* ‘plodovi’, *ružjê* ‘oruđe, alat’, *sadjê* ‘voće’, *smetjê*, *svržjê* ‘granje’, *trčkuvjê* ‘panjevi’, *usjê* ‘osje’ itd.

U nekim slučajevima ista imenica može biti naglašena na dva načina, npr. *dežžôvjê/dežžuvjê* ‘česte kiše’, *glajžôvjê/glajžuvjê*, *kôstjê/kustjê* itd.

U ostatku paradigme toga tipa imenica naglasak je zadržan na nastavcima, pa tako nalazimo:

u G jd. *-ô*, npr. *cvrtjô*, *latjô*, *mesuvjô*, *piskuvjô*, *sadjô*, *smetjô* itd.;

u D jd. *-ô*, npr. *glajžuvjô*, *kel’jô*, *latjô*, *mesuvjô*, *ružjô*, *smetjô*, *trčkuvjô* itd.;

u L jd. *-ô*, npr. *cvrtjô*, *glajžuvjô*, *kel’jô*, *mesuvjô*, *piskuvjô*, *ružjô*, *trčkuvjô* itd.;

u I jd. *-êm*⁶⁸, npr. *cvrtjêm*, *kel’jêm*, *latjêm*, *mesuvjêm*, *ružjêm*, *sadjêm*, *smetjêm* itd.

Te imenice nemaju množinu.

4.2.2.5. Imenice *pluralia tantum* srednjega roda

U *a*-vrstu ubrajamo i imenice *pluralia tantum* srednjega roda, npr. *črêva* ‘crijeva’, *drôba* ‘drob’, *dřva* ‘ogrjevno drvo’, *jêtra* ‘jetra’, *jêtreca* ‘jetrica’, *kôla* ‘kola’, *krîža* ‘križa’, *plêča* ‘leđa’, *plŭča* ‘pluća’, *přsa* ‘prsna’, *vrôta* ‘vrata’ itd.

U genitivu taj tip imenica najčešće dobiva stari nastavak *-ø*. Neke imenice *pluralia tantum* u lokativu mogu imati nastavak *-i*, npr. *kôli*, *plêči*, *přsi*, *vrôti*. U instrumentalu nekih imenica također je potvrđen morfem *-i*, npr. *kôli*, *plêči*, *vrôti*. U L imenice *přsa* te u frazemu *na přsêj káčŭ xrônŭti* moguć je i stariji nastavak *-êj*, a ista imenica I tvori nastavkom *-mî* (*přsmî*).

4.2.2.6. Imenica *gudŭvnô* ‘imendan’

Posebnost je te imenice naglasak fiksna na gramatičkome morfemu.

⁶⁸ Nastavak *-êm* u instrumentalu uvjetovan je glasom *j* u sufixu zbirne imenice, odnosno, posljedica je očuvanja starih osnova.

4.2.2.7. Jednosložne imenice srednjega roda jednakosložne promjene

Jednosložne imenice, koje se također sklanjaju po jednakosložnoj promjeni, imaju naglasak na svojem jedinom vokalu, stoga ih izdvajamo sa zasebnim gramatičkim morfemima. To su: *dnô* i *zlô*.

4.2.3. Morfonološke alternacije

a) Proširenje osnova imenica s nejednakosložnom promjenom

Dijelu imenica *a*-vrste s. r. u svim je padežima osim u NAV jd. osnova proširena sufiksima:

a.a) *-n-*: *ime* ⟨I jd. *imenum*, NAV mn. *imēna...*⟩, *râme* ⟨L jd. *râmeny*, NAV mn. *ramēna...*⟩, *sême*, *tême*, *vîme*, *vrême* ⟨G jd. *vrēmena*, NAV mn. *vremēna...*⟩ itd.

a.b) *-t-*: *têle* ⟨L jd. *têlety*, I jd. *têletum*⟩, *dête* ⟨G jd. *detêta*, I jd. *detêtum*⟩ itd.

a.c) *-v-*: *pôlne*⁶⁹ ⟨G jd. NAV mn. *pôlneva...*⟩.

4.2.4. Naglasni tipovi imenica srednjega roda iz sinkronijske perspektive

4.2.4.1. Naglasni tipovi s fiksnim mjestom naglaska

1) Tip bez prozodijskih promjena⁷⁰

a. s ¹ naglaskom:

a) u riječima s jednakosložnom promjenom:

npr. *čêly*[⦿], *čûdy*, *detêšce*, *dôba*, *fêrje*, *igraje*, *jûtry*, *klôpy*, *kópaje*, *krâl'estvy*, *krily*[⦿], *kulêny*[⦿], *kurity*[⦿], *mâsly*, *mêsty*[⦿], *narežêje*, *ôraje*, *pôle*, *pòvrtele*, *pròsy*, *prûletje*, *rešety*, *sâžeje*, *sêdly*, *sêly*[⦿], *sity*, *snôpje*, *spumijaje*, *svêtly*, *švêly*[⦿], *vjêje*, *zŕny*[⦿], *želëzy* itd.

⁶⁹ *pôlne* < *pol dneva.

⁷⁰ Napomene:

⦿ Imenice označene ovim simbolom mogu u G mn. imati nastavak *-j*, a tada pripadaju ovom naglasnom tipu. Tvore li genitiv nastavkom *-ø*, pripadaju tipu I.3.b. jer dolazi do kvantitativne promjene.

⦿ Imenice označene ovim simbolom mogu u G mn. imati nastavak *-j* te tada pripadaju ovom naglasnom tipu. Tvore li genitiv nastavkom *-ø*, pripadaju tipu I.2.a. jer dolazi do intonativne promjene.

b) u riječima s jednakosložnom promjenom:

npr. *ščěje, sěme, těle, těme* itd.

b. s $\hat{\text{~}}$ naglaskom:

npr. *bīle, buḡōctvu, cīfraje, cīmje, črēvu, gmōjnu, ije, kumušije, lūščije, malažije, m'ēsū, mōre, s'ēnu, sōnce, t'ēlu, t'ēstu, v'ēxje, zdrōvje, zlōtu, zŕije* itd.

c. s $\tilde{\text{~}}$ naglaskom:

a) u riječima s jednakosložnom promjenom:

npr. *cvětje, gŕězdu, grōbje, grōzdje, xrōjeje, līce, listje, ml'ekū, ōle, nōjže⁷¹, pīsaje, pīsmū, prušč'ěje, stēgnu, strpl'ěje, ūtruvōje, vesěle, vōpnu, vōže, vrōčtvu, zěl'e, zel'ěje* itd.

b) u riječima s jednakosložnom promjenom:

npr. *pīšče, pōlne, prēzime, vīme* itd.

2) Tipovi s promjenom intonacije

a. $\tilde{\text{~}}$ iz paradigme alternira s $\hat{\text{~}}$ naglaskom u primjerima G mn. s nastavkom - \emptyset :

npr. *drōba* <G mn. *drōp*>, *kōla* <G mn. *kōl*>, *nōjže* <G mn. *nōjš*>, *plčča* <G mn. *plčč*>, *plūča* <G mn. *plūč*>, *vīnu* <G mn. *vīn*>, *vrōta* <G mn. *vrōt*> itd.

3) Tipovi s kvantitativnom promjenom

a. 1 naglasak u paradigmi alternira s $\hat{\text{~}}$ naglaskom u NAV jd.:

npr. *prōse* <G jd. *práseta...*>, *žrēbe* <G jd. *žrēbeta...*> itd.

b. 1 naglasak iz paradigme alternira s $\hat{\text{~}}$ naglaskom u primjerima G mn. s nastavkom - \emptyset :

npr. *čēlu* <G mn. *čēl*>, *dŕva* <G mn. *dŕf¹*>, *jēlu* <G mn. *j'ēl*>, *kuritu* <G mn. *kurīt*>, *pŕsa* <G mn. *pŕs*>, *sŕce* <G mn. *sŕc*> itd.

c. 1 naglasak iz jedninske paradigme alternira s $\hat{\text{~}}$ naglaskom u množinskoj paradigmi:

npr. *lētū* <G jd. *lēta*, I jd. *lētum*; N mn. *lēta*, G mn. *lēt...*>.

d. 1 naglasak iz jedninske paradigme alternira s $\tilde{\text{~}}$ naglaskom u množinskoj paradigmi:

npr. *rēbru* <G jd. *rēbra*, I jd. *rēbrum*; N mn. *rēbra*, G mn. *rēbrī*>.

⁷¹ Ta imenica može imati samo takav genitivni oblik.

4.2.4.2. Naglasni tipovi s promjenom mjesta naglaska na osnovi

1) ~ naglasak na penultimi u NAV jd. alternira s ¹ naglaskom na penultimi (sufiksu kojim se proširuje osnova) u paradigmi:

npr. *dě̄te* ⟨G jd. *detě̄ta*, D jd. *detě̄tu...*⟩.

2) ¹ naglasak na penultimi u NAV jd. i na antepenultimi u ostatku jedninske paradigme alternira s ~ naglaskom na penultimi (sufiksu kojim se proširuje osnova) u množinskoj paradigmi (i s [^] naglaskom na ultimi u G mn. ako je nastavak -ø):

npr. *ime* ⟨G jd. *imena*, N mn. *imě̄na*, G mn. *imě̄n...*⟩, *ràme* ⟨G jd. *ràmena*, N mn. *ramě̄na*, G mn. *ramě̄n...*⟩.

3) [^] naglasak na penultimi u NAV jd. i ¹ naglasak na antepenultimi u ostatku jedninske paradigme alterniraju s ~ naglaskom na penultimi (sufiksu kojim se proširuje osnova) u množinskoj paradigmi (i s [^] naglaskom na ultimi u G mn. ako je nastavak -ø):

npr. *vrě̄me* ⟨G jd. *vrě̄mena*, N mn. *vremě̄na*, G mn. *vremě̄n...*⟩.

4.2.4.3. Naglasni tipovi s fiksnim mjestom naglaska na nastavku

1) [^] naglasak na nastavku u cijeloj paradigmi⁷²:

npr. *cvr̄tjê*, *glajž̄uvjê*, *kel'jê*, *latjê*, *mesuvjê*, *pjš̄kuvjê*, *pludjê*, *ružjê*, *sadjê*, *smetjê*, *svr̄žjê*, *tr̄čkuvjê*, *usjê* itd.

2) [^] naglasak na nastavku u cijeloj paradigmi (uključujući i množinu):

npr. *gud̄v̄n̄ô*.

3) [^] naglasak u NDAVLI jd. alternira s ¹ naglaskom u G jd. i množinskoj paradigmi:

npr. *dn̄ô* ⟨G jd., NGAV mn. *dn̄à*, DL jd. *dn̄û* itd.⟩ i *zl̄ô* ⟨G jd., NGAV mn. *zl̄à*, DL jd. *zl̄û* itd.⟩.

4.2.4.4. Naglasni tip s prebacivanjem naglaska na proklitiku

U paradigmi imenice *pól'e* naglasak se prebacuje s osnove na proklitiku *na*, npr. *nàpùl'e* 'na polje', *nàpùl'ù* 'na polju'.

⁷² Kao zbirne imenice, navedeni primjeri nemaju množine.

4.2.5. Osvrt na povijesni razvoj

Imenice srednjega roda nekadašnjih *o-* i *jo-* osnova u sinkronijskome stanju pripadaju skupini imenica s jednakosložnom promjenom (v. 4.2.2.1., 4.2.2.2., 4.2.2.7.).

Veći dio imenica starih konsonantskih osnova zadržao je karakteristični sufix u kosim padežima (češće iz *n*-osnova, a rjeđe iz *t*-osnova). S druge strane, dio imenica, primjerice *dr̂ěvu*, *vōže* i *jějce*, danas pripada imenicama s jednakosložnom promjenom. Imenice *s*-osnova prilagodile su se jednakosložnoj promjeni, a samo petrificirani (ili posuđeni) oblici imenice *něby* (npr. u molitvama) i dalje čuvaju specifični sufix (v. 4.2.2.3.).

U nekim primjerima zbirnih imenica čuva se staro mjesto naglasaka (na ultimi), u nekim slučajevima potvrđeni su dvostruki oblici (sa starim mjestom siline i s retrakcijom), a u nekima nalazimo samo potvrde s već pomaknutim mjestom naglasaka.

U NAV jd. i u I jd. opstala je do danas razlika između nekadašnjih nepalatalnih i palatalnih osnova, što se reflektira u nastavcima (v. 4.2.2.4.).

Nastavak *-i* u L jd., koji imaju neke imenice što u nominativu završavaju morfemom *-u*, potječe iz stare meke deklinacije (iz stare glavne deklinacije srednjega roda), dok nastavak ostalih tipova imenica (*-u*, *-ō*, *-û*) dolazi iz *u*-promjena muškoga roda.

Imenice koje označuju mlado životinja nemaju množinu, tj. pripadaju skupini *singularia tantum*. Za značenje 'više mladunaca' češće se upotrebljavaju deminutivni (hipokoristični) oblici drugih imenica s istim korijenom ili zbirni oblici.

Iza brojeva 2, 3, 4 u dijelu imenica dolazi nominativni oblik na *-a*. Dio imenica promijenio je rod u svezama s brojevima 2, 3 i 4, a dio i u svezama s brojevima 2, 3 i 4 i u množini, što je odraz nekadašnjih dvojinjskih oblika. (v. 4.3.)

Imenica *ōku* ima poseban malinski oblik (2, 3, 4 + *ōka*), a množinski oblik *ōčī* ostatak je svojega starog dvojinjskog oblika. Imenica *vūxy* danas ima obilježja imenica *a*-deklinacije u cijeloj paradigmi (uključujući i malinske i množinske oblike). (v. 4.3.)

Uz češći nastavak *-i*⁷³, u G mn. moguć je i stari morfem *-ø*.

⁷³ Lončarić (1992: 103) tvrdi: »Neki govori imaju nastavak *-ih*, odnosno *-i*, s otpadanjem *h*, iz pridjevsko-zamjeničke promjene, obično uz *-ov/-ev*. Na varaždinskom području taj nastavak imaju imenice sva tri roda. Spomenuti je nastavak *-i* prema *i*-osnovama u nekih imenicama u većini govora.«, dok Blažeka (2008: 118) objašnjava da je navedeni nastavak iz *i*-deklinacije.

Množinski lokativni nastavak *-aj* potječe iz *e*-deklinacije. Neke imenice koje pripadaju skupini *pluralia tantum* uz taj nastavak mogu imati i nastavak *-i*, npr. *kôlj*, *plěčji*, *přsi*, *vrđti*, a imenica *přsa* može imati i nastavak *-ěj* iz *i*-osnova, npr. *přsěj*.

U I mn. potvrđen je gramatički morfem *-amj* iz *e*-deklinacije.⁷⁴ Neke imenice u I mn. sačuvale su morfeme iz *i*-osnova – *vřxmř*, *přsmř*.

4.3. Imenice koje se svojom paradigmom ne uklapaju u temeljne obrasce

U govoru Svetoga Đurđa postoje neke imenice koje se svojom paradigmom ne uklapaju u temeljne obrasce. U nastavku ih, s pregledom njihovih paradigmi, klasificiram i uvrštavam u posebne kategorije:

I. skupina: imenice čiji su jedninski i množinski oblici supletivni (4.3.1.)

II. skupina: imenice čiji padežni oblici ne pripadaju istoj sklonidbenoj vrsti (4.3.2.)

III. skupina: imenice sa specifičnostima unutar paradigme (4.3.3.).

4.3.1. Imenice čiji su jedninski i množinski oblici supletivni:

	N	G	D	A	V	L	I
jd.	<i>čovek</i> ⁷⁵	<i>čuvěka</i>	<i>čuvěku</i>	<i>čuvěka</i>	<i>čovek</i>	<i>čuvěku</i>	<i>čuvěkum</i>
2, 3, 4 (<i>dvô / trř / četiri</i>) +	<i>čuvěki</i>	<i>čuvěki</i>	<i>čuvěkam</i>	<i>čuvěke</i>	<i>čuvěki</i>	<i>čuvěkřma,</i> <i>čuvěkaj</i>	<i>čuvěkřma,</i> <i>čuvěkamj</i>
mn.	<i>řudj</i>	<i>řudj</i>	<i>řudam /</i> <i>řudem</i>	<i>řude</i>	<i>řudj</i>	<i>řudamj /</i> <i>řudřma</i> <i>/ řudaj /</i> <i>řudřmj</i>	<i>řudamj /</i> <i>řudřma /</i> <i>řudmř</i>

4.3.2. Imenice čiji padežni oblici ne pripadaju istoj sklonidbenoj vrsti:

Drugoj skupini pripadaju imenice čiji padežni oblici ne pripadaju istoj sklonidbenoj vrsti. Unutar nje razlikujemo dvije podskupine:

⁷⁴ Usp. Lončarić 1990: 200.

⁷⁵ Ta imenica ima supletivnu osnovu, a neki oblici u deklinaciji ostatci su deklinacije nekadašnjih *i*-osnova.

A) imenice koje u sklonidbi ostaju istoga roda (sročnoga s determinatorom)

Muškoga su roda te se u jednini sklanjaju po *e*-deklinaciji, a u množini po *a*-deklinaciji⁷⁶, na primjer, imenice: *čiča* ⟨N mn. *čiči*⟩, *gàzda* ⟨N mn. *gàzdi*⟩⁷⁷, *Švõba* ⟨N mn. *Švõbi*⟩, *kõlfa* ⟨N mn. *kõlfi*⟩⁷⁸ te prezimena na *-a*. Prezimena na *-a* poput *Benděla*, *Čurila*, *Xàrambaša*, *Kapùsta*, *Patàfta*, *Švènda*, *Vručina*, *Vukina* itd. muškoga su roda kada označuju muškoga člana obitelji (npr. *Čurila je mòm dišev dīmu*), a muškoga je roda i oblik kojim se **skupno** označavaju članovi obitelji, što pokazuju sljedeći primjeri: *Na sějem sų dõšlĭ i Kapùstĭ; Xàrambašĭ sų dõšlĭ (z) Sěsvet k nám v Žùrcĭ; Čurĭlĭ sų dõbrĭ lûdĭ; Patàftĭ imaju zěmlŭ na Mųdòlesų; Vukinĭ sų z Lõke*.

B) imenice koje u sklonidbi mijenjaju rod (sročan s determinatorom)

Dio je imenica unutar te skupine muškoga roda u N jd., a u ostatku paradigme ženskoga je roda i sklanja se po *e*-deklinaciji (npr. *xàsna/xàsna* ⟨G jd. *xàsne...*⟩; *liter* ⟨G jd. *litre...*⟩).

Imenica *věčer* danas je ženskoga roda te se sklanja po *i*-deklinaciji. U ovaj je pregled uvrštena zbog svojih reliktnih oblika koji odražavaju nekadašnji muški rod te njihovu pripadnost *a*-deklinaciji.⁷⁹

Imenice srednjega roda koje u NAV jd. završavaju nastavkom *-u*, a ne čuvaju obilježja imenica srednjega roda u cijeloj paradigmi⁸⁰, podijelio sam u četiri skupine prema njihovim rodnim i deklinacijskim značajkama:

⁷⁶ Za gramatički morphem *-i* Blažeka smatra da je najvjerojatnije došao iz nominativa dvojnice stare palatalne promjene glavne promjene imenica ženskoga roda, a problematizira i Lišćevu (1988.) pretpostavku da je taj morphem (kao i u goranskim govorima) došao fonološkim putem od *-e* (Blažeka 2008: 122).

⁷⁷ Usp. Marković 2008: 360.

⁷⁸ Taj je primjer zabilježio i Lipljin (2002: 272) u govoru Varaždina.

⁷⁹ Nekada je ova imenica bila muškoga roda. Vidljivo je to i danas, u okamenjenim oblicima, primjerice u prilozima *kvěčery* ‘u predvečerje, u sumrak’ i *zvěčera* ‘tijekom večeri’ te pozdravu *Dõber věčer*. Međutim, u drugim kontekstima te u ostatku paradigme ta je imenica ženskoga roda te se deklinira prema *i*-deklinaciji, kao npr. u rečenicama: *Bĭla je tõ ták lĕpa věčer*; *Sàkĭ čas se zmĭslim vĕne dõge věčerĭ; Jõ gledĭm televĭzĭjŭ sàkŭ věčer* itd.

⁸⁰ Promjena roda posljedica je prilagodbe dijela paradigme drugim deklinacijskim tipovima nakon gubitka dvojnice. Ta pojava opažena je širom kajkavskoga govornog prostora (usp. npr. Šojat 1973: 60 (Samobor), Lončarić 1990: 200 (istočno Međimurje), 1990: 179–180 (sjeveroistočna kajkavština), Lončarić 2005: 268 (Hlebine), 2005: 290 (Molve), Blažeka 2008: 116 (istočno Međimurje), Marković 2008: 361 (ludbreško područje) itd.).

a) Srednjega su roda u jednini i množini, ali ženskoga roda (i sklanjaju se po *e*-deklinaciji) u svezama s brojevima 2, 3 i 4 (*dv̂e* / *tr̂i* / *četiri*) sljedeće imenice:

čisl̂u ‘krunica’, *gūmn̂u*, *kr̂il̂u*, *l̂etu*⁸¹ ‘godina’, *r̂eb̂ru*, *ẑf̂nu*⁸² itd.

b) Srednjega su roda samo jedninski oblici, a u množini i svezama s brojevima 2, 3 i 4 (*dv̂e* / *tr̂i* / *četiri*) ženskoga su roda (i sklanjaju se po *e*-deklinaciji) imenice:

br̂el̂u ‘kišobran’, *ced̂il̂u* ‘cjedilo’, *č̂el̂u*, *drž̂al̂u* ‘držalo’, *ĝĵeẑdu* ‘gnijezdo’, *gm̂oĵnu* ‘livada’, *ĵat̂u*, *kleĉal̂u*, *kuf̂rt̂al̂u* ‘tip punde’, *kul̂en̂u*, *kup̂it̂u*, *kur̂it̂u*, *pen̂k̂al̂u*, *pr̂el̂u* ‘rupa’, *rasp̂el̂u*, *reš̂et̂u*, *ŝit̂u*, *v̂ed̂ru* ‘posuda od 50 litara’, *ẑr̂cal̂u* itd.

Budući da pri deklinaciji nekih imenica odgovori ispitanikā nisu podudarni (npr. dobiven je podatak da imenice *st̂eĝnu* i *v̂eš̂lu* mogu biti srednjega roda u cijeloj paradigmi ili srednjega roda samo u jednini, a ženskoga roda u svezama s brojevima 2, 3 i 4 te množini), možemo zaključiti da inovativni proces promjene rodnih obilježja još traje.

c) Imenica *dr̂ev̂u* srednjega je roda u jednini, a ženskoga (i sklanja se po *e*-deklinaciji) u svezama s brojevima 2, 3 i 4 (*dv̂e* / *tr̂i* / *četiri*) – npr. *dv̂e dr̂eve* –, no s obzirom na to da nema množinu, za to značenje rabi se zbirna imenica (*dr̂ev̂je*).

d) Srednjega je roda u jednini i u svezama s brojevima 2, 3, 4 (*dv̂o* / *tr̂i* / *četiri*), a ženskoga (i sklanja se po *i*-deklinaciji) u množini imenica *òku*.

	N	G	D	A	V	L	I
jd.	<i>òku</i>	<i>òka</i>	<i>òku</i>	<i>jòku</i>	<i>òku</i>	<i>òku</i> / <i>òk̂j</i>	<i>òkum</i>
2, 3, 4 +	<i>òka</i>	<i>òka</i>	<i>òkam</i>	<i>òka</i>	<i>òka</i>	<i>òkam</i>	<i>òkam̂j</i>
mn.	<i>òč̂i</i> ⁸³	<i>òč̂j</i>	<i>(j)òč̂jma</i>	<i>òč̂j</i>	<i>òč̂j</i>	<i>(j)òč̂jma</i>	<i>(j)uč̂m̂i</i>

U skupinu B.b) uvrstio sam i imenicu *ĵeĵce*. Ona je u jednini srednjega roda te se sklanja po *a*-deklinaciji, dok u množini i u svezama s brojevima 2, 3, 4 ima obilježja imenice ženskoga roda te se sklanja po *e*-deklinaciji. Vidljivo je

⁸¹ Sintagme s determinatorima, kao i sročnost s predikatima, potkrepljuju navedenu tvrdnju. Primjerice: *Nav̂ek̂ bum̂ se ŝeč̂ala òv̂uga l̂eta; Za òv̂u l̂etu sam gòtuf; V M̂ažarsk̂j ž̂ive ud l̂oĵnsk̂uga l̂eta; N̂eč̂em se sp̂um̂inat̂j u l̂oĵnsk̂em l̂et̂j prema Xiž̂u sm̂u v̂eč̂ dv̂e l̂ete n̂e p̂usn̂ož̂il̂j; Č̂ek̂am ga v̂eč̂ tr̂i l̂ete; Č̂etir̂j l̂ete fl̂et̂nu pr̂oĵdeju prema Č̂es ŝo t̂o l̂eta se n̂am n̂af̂č̂iv̂ pr̂af̂ ĝuv̂or̂it̂j; Ŝo t̂o l̂eta su t̂ak fl̂et̂nu pr̂eš̂la; Ĝomb̂am se ž̂ ĵim v̂eč̂ l̂et̂jma; F̂ l̂em l̂et̂jma/ l̂et̂aj se t̂o ne đ̂ela.*

⁸² Tu promjenu u sklonidbi imenice *zrno* zabilježio je i Lipljin 2002: 1260.

⁸³ U imenici *òč̂j* nalazimo relikte dvojine, a istodobno i potvrdu za provedbu palatalizacije.

to iz sintagmi s determinatorom i sročnosti s predikatom.⁸⁴ Kao osobitost ističe se morfem *-i* u L mn. u frazemu *iti kāk pu jējci*.

Imenica *jōjca* sa značenjem ‘testisi’⁸⁵ ima drugačiji refleks naglašenoga vokala, a množinski oblik sklanja se, kao i jedninski, po *a*-deklinaciji i srednjega je roda.

4.3.3. Imenice sa specifičnostima unutar paradigme

Trećoj skupini pripadaju imenice čiji su oblici u paradigmi specifični. Takva je npr.:

	N	G	D	A	V	L	I
jd.	<i>d̄en</i>	<i>d̄ena</i> / <i>dn̄eva</i>	<i>d̄enu</i> / <i>dn̄evu</i>	<i>d̄en</i> / <i>d̄ena</i> / <i>dn̄eva</i>	<i>d̄en</i>	<i>d̄enu</i> / <i>dn̄evu</i>	<i>d̄enum</i> / <i>dn̄evum</i>
mn.	<i>d̄eni</i> / <i>dn̄evi</i>	<i>d̄eni</i> / <i>dn̄evi</i> ; <i>d̄oni</i> ⁸⁶ , <i>d̄on</i> ⁸⁷ , <i>dn̄</i> ⁸⁸	<i>d̄enam</i> / <i>dn̄evam</i>	<i>d̄ene</i> / <i>dn̄eve</i>	<i>d̄eni</i> / <i>dn̄evi</i>	<i>d̄enaj</i> / <i>d̄enam</i> / <i>dn̄evaj</i> / <i>dn̄evam</i>	<i>d̄eniṃa</i> / <i>dn̄eviṃa</i> / <i>dn̄evami</i>

Uz navedenu, u ovu skupinu uvrštam i imenicu *nōjže* ‘tavan’. O njezinoj posebnosti i labavosti gramatičkih obilježja svjedoče zapisi iz različitih kajkavskih govora⁸⁹, kao i nesklad u određivanju gramatičkih obilježja zabilježenih u rječnicima⁹⁰. Primjerice, u *Rječniku govora Svetog Đurđa* imenica *n’ojže* određena je,

⁸⁴ (*V*) *frīždēru je jānu jējce; Z jānim jējcem nēbreš c̄ēlu sēlu naxrōniti* (s. r. (jd.)); *Dv̄ē jējce bōju mī dōst, fāla Vam; Za t̄ē kulōč trē strōjbatī četiri frīške jējce; Nam̄ēšča se kāk kvōčka na jējcaj; Pōkrav je sē jējce* (ž. r. (mn.)).

⁸⁵ Pojavljuje se, primjerice, i u frazemu *blešči se kāj p̄esja jōjca*.

⁸⁶ U riječi *dōni* (kratkome množinskom obliku) zanimljivo je da je poluglas (*ā*) umjesto očekivanoga *ē* najprije dao dugo *a* (*ā*), koje se u ovome kajkavskom govoru redovito reflektiralo kao otvoreno *o* (*o*), a zatim se zbog okoline (nazala) ostvarilo kao zatvoreno *o* (*o*). Oblik *dōni* dolazi uz broj ili prilog količine (npr. *p̄r dōni, šēs dōni* itd.).

⁸⁷ Oblik *dōn* potvrđen je u svezi *tjēden dōn*.

⁸⁸ Oblik *dn̄i* potvrđen je također u svezama sa značenjem vremenskih oznaka (npr. *lētu, mēsec dn̄i*); usp. Blažeka 2008: 110.

⁸⁹ Blažeka (2008: 118) za međimurske govore navodi da je imenica *n’ojža* srednjega roda, *pluralia tantum*. Međutim, primjećuje (2008: 125) i dvojnost oblika – *n’ojža* (zabilježeno u Prelogu) prema *n’ojže* (zabilježeno u D. Dubravi, Nedelišću i Orehovici), za koju smatra da je uvjetovana lokativom koji u deklinaciji obaju rodova glasi *-y*.

⁹⁰ U *Rječniku varaždinskoga kajkavskog govora* nalazimo sljedeću natuknicu: »*nājže, nājžih* n. sg. t. tavan; usp. *t’avan. Donesi tō z nājžih. Na nājžam je.*« Lipljin 2002: 450. Gramatičku odrednicu, kako bi se slagala s priloženom rečeničnom potvrdom, trebalo bi promijeniti u **f. pl. t.**

vjerojatno samo na temelju navedenoga nominativnog i genitivnoga oblika *n'ojžj*, kao imenica *pluralia tantum* ženskoga roda. Na temelju tih dvaju oblika, bez konteksta, takav bi zaključak i mogao biti korektan, ali pobija ga već rečenična potvrda uz tu natuknicu: »M' i smų na n'ašem n'ojžj bugat' oškų m'esų s'ušļļ.«⁹¹ Iščitavajući gramatičke podatke iz determinatora, posvojne zamjenice, jasno je da je riječ o imenici srednjega roda, koja se deklinira po *a*-deklinaciji.

Tu sam tezu potvrdio i podatcima dobivenima terenskim istraživanjem. U sljedećoj tablici prikazana je cjelovita paradigme te imenice, a u bilješkaama zapisane su i rečenične potvrde radi konteksta.

	N	G	D	A	V	L	I
jd.	<i>nōjže</i> ⁹²	(<i>nōjžj</i>)	<i>nōjžj</i>	<i>nōjže</i>	<i>nōjže</i>	<i>nōjžj</i>	<i>nōjžem</i>
mn.	<i>nōjža</i>	<i>nōjžj</i>	<i>nōjžam</i>	<i>nōjža</i>	<i>nōjža</i>	<i>nōjžaj</i>	<i>nōjžjma</i>

Ispitivanjem nije potvrđen jedninski genitivni oblik, a umjesto njega ispitanici rabe oblik G mn.⁹³

U skupinu imenica s odstupanjima ubrajam i: *čas* 'vrijeme'. U njezinoj deklinaciji zapažen je oblik koji odstupa od pravila jednakosti genitivnoga i akuzativnoga oblika imenicā koje znače 'neživo' ako ispred njih ne stoji prijedlog.⁹⁴

4.3.4. Indeklinabilne imenice

Kao cilj ovoga rada istaknut je opis imenica *a*-deklinacije (dakle, sklonjivih imenica). Ipak, ovom prilikom, opravdavajući pripadnost većine imenica muškoga roda upravo toj vrsti, spomenut ću i nekoliko indeklinabilnih imenica muškoga roda potvrđenih tijekom terenskoga istraživanja.⁹⁵

⁹¹ Belović i Blažeka 2009: 250.

⁹² Prema slaganju s atributima i predikatom, imenica *nōjže* uglavnom ima obilježja imenice srednjega roda, što pokazuju i sljedeći primjeri: *Jēnguvų nōjže je prēveč zakāženu; Nēkak se spēntrav na nōjže; ... na djšēčem nōjžj...; Štima se svōjīm nōjžem*. Upitnikom su potvrđeni i množinski oblici: *Sō nōjža f sēļj sų pučiščena; Sī sų nēkaj zvlēklj (z) svōjī nōjžj; K jinguvam nōjžam se nēbreš nī primēknūtj; Na sēj nōjžaj mōrajų bitj blōcečj; ... pu tūžaj nōjžaj... itd.*

⁹³ To dokazuju primjeri: *F pōļ dvēje je zīsev z nōjžj*.

⁹⁴ Riječ je o imenici s odstupanjem od pravila kad ima značenje 'vrijeme', što potvrđuju izrazi: *mētj čas, imam čas, nēmaš čas, »Pā, štēf bī kaj bī se mālų pu dumōčj spūminalj, čē vē imaš čas, bī mōglj, nē?«* itd. (A); ali *čudaj časa, mālų časa, »Tō tj je prām dōbī lēta, kōjem brōkų se tō slōže, i kōjem dēņų, za kullkų ļūdī, kullkų časa i vōļe, i čēga sēga dōmaj imam ud špecerāja...«* Horvat 2010.

⁹⁵ Tafra (2007: 224–225) objašnjava kako bi metodološki poželjno bilo izuzeti rod kao kriterij za klasifikaciju imenica u sklonidbene vrste. Našavši primjere imenica koje se ne sklanjaju ni po jednoj od triju vrsta (*a, e, i*), predlaže uvođenje dviju novih vrsta (prijedne i nulte).

Takve su imenice: *děci*⁹⁶ ‘decilitar’ te primljenice iz standardnoga jezika *dòn*⁹⁷ ‘don’, *frà*⁹⁸ ‘fra’ itd.

Zanimljiva je i imenica *frtôl* (< njem. *Vierteil*). Kada znači ‘gradsku četvrt’ ili ‘komad’, nema otklona od očekivane paradigme⁹⁹. Međutim, kada znači mjeru (‘četvrtina’), indeklinabilna je.¹⁰⁰

5. Usporedba rezultata proučavanja s dosadašnjim morfološkim opisima govora Svetoga Đurđa

U uvodu ovoga članka već je istaknuto nekoliko radova kojima su dijalektozozi nastojali predstaviti posebnosti govora Svetoga Đurđa. Kako bismo zaključili cjelinu i ispunili cilj ovoga rada, dosada poznate činjenice trebalo je provjeriti te novim spoznajama i primjerima doprinijeti boljemu poznavanju govora.

Činjenice iznesene u ovome radu usporedit ćemo s Blažekinom morfološkom analizom, priloženom *Rječniku govora Svetoga Đurđa*.

Spomenuti Blažekini tablični pregledi nažalost su nepotpuni, a među podacima usustavljenima u takve tablice nekoliko je pojava pogrešno prikazano. Budući da neke od njih ni rečenične potvrde u rječniku ne potkrepljuju, predstavljamo ih ovdje.

Autor studije tvrdi da je u *a*-deklinaciji muškoga roda u G mn. nastavak *-i* rjeđi od nastavka *-uf*. Realno je stanje, međutim, upravo suprotno, uz mogućnost supostojanja obaju nastavaka, čak i za istu riječ. Pluralni dativni nastavak *-um*, koji navodi Blažeka, u našem istraživanju nijednom nije potvrđen; umjesto njega najčešće bilježimo *-am*. Tumačeći građu prikupljenu za ovaj rad, ne možemo se složiti s tvrdnjom da je u L mn. nastavak *-aj* rjeđi od nastavka *-ima*, što prikazuje Blažeka. Najčešći gramatički morfem u I mn., *-ami*, u uvodnoj studiji rječnika uopće nije spomenut.

⁹⁶ Riječ je o indeklinabilnoj imenici, što pokazuju i primjeri:

»*Sème lèna se změla (a mòre i c'ělų z'ije), dvě-tri žličke se změša v děci kiš'elųga mlěka; Priprávi: jánu srěđju debělu trěpastų slōtkų rěpu, dvō-tri krumpěre, jánuğ lůka, žlicų mlěte črlěne pàprike, děci prebrōne riže, sòl, p'iper, mōščų ili òje...; Ūnda pripròviš: pòl kile svjìnskųga měsa, trì glòvice lůka, jánu dōbru žlicų črlěne, frìške mlěte pàprike, dvō děci vīna, trì krumpěra, jána rìbana m'kva...; Za tō tì trěba: dōber děci mlěka, pòl děci òla, pòl žličke cimeta, frtòl žličke klinčeca, málų rìbanųga uráščiča, jána dōbra žlička rìbane kōre nàranže, pòl žličke sòli*« Horvat 2010.

Indeklinabilne značajke te imenice potvrđene su i u HER-u.

⁹⁷ Npr. *Pryčítav je c'ělųga dòn Kixòta*.

⁹⁸ Npr. *Biv je pri frà Liničų*.

⁹⁹ Npr. *Biv sam v'ènem frtòlų; Štima se svòjìm frtòl'um; Zév s'ì v'ène dvě frtòle jàbuke?* itd.

¹⁰⁰ Npr. *trì frtòl' trì; Čèkam te v'èč frtòl' vùre; Dáj mi frtòl' litre mlěka; ud frtòl' kile m'èle mòreš napravìti mōkvače; S frtòl' děci rākije tō sě skúp zal'èjem* itd.

Veći broj prikupljenih primjera pokazuje nam da u *a*-deklinaciji srednjega roda u L jd. nastavak *-u* nije rjeđi od nastavka *-i*, što misli Blažeka, kao i da sinkretizam DLI mn., prikazan u rječniku, nije primarna pojava, iako je, daka-ko, potvrđena.

U objašnjenjima koja slijede u nastavku studije autor izlaže još neke sporne detalje koje ovdje citiram i komentiram.

1. »U nekih imenica srednjega roda ostale su neke karakteristike konsonantskih promjena *n-*, *s-* i *t-* osnova (... , *v'ophage* - *v'ožeta*, ...).« Imenica *vophage* u ovom govoru ne deklinira se po nejednakosložnoj promjeni i pri deklinaciji osnova joj se ne proširuje sufiksom *-t-*.

2. »U konstrukcijama s brojevima 2, 3 i 4 kod imenica srednjeg roda gramatički je morfem *-e* (prema jatu u morfemu NAV dvojine starih nepalatalnih osnova): *dv'i kyr'ite*, *ubedv'i kyl'ene*, *št'iri s'ele*, *tr'i r'ebre*. Ti oblici dolaze samo kad se brojevi 2, 3 i 4 ne dekliniraju.« Ta formulacija, prema podacima dobivenima ovim istraživanjem i potvrdama ispitaničā, preopćenita je. Uz nužnu preobliku kojom bi se istaknula promjena roda u svezama s brojevima 2, 3 i 4 i **množini**, treba napomenuti da ta pojava ne vrijedi za sve imenice srednjega roda, nego samo za **dio** imenica s dočekom *-u* (za *selo* NE!), odnosno iznimno među imenicama s dočekom *-e* (*jějce*).

3. »Postoji tendencija ujednačavanja nastavaka za LI pl. imenica svih deklinacija.« Prema podacima prikupljenima istraživanjem ne možemo se složiti s izloženom tvrdnjom.

6. Zaključak

Utvrdivši te detalje, usustavljeni pregled, temeljen na primjerima ekscerpiranima iz ogleđa slobodnoga, spontanog govora i posebno usmjerenih upitnika, možemo pokušati zaključiti.

Analizom primjera predstavljenih u radu zaključili smo da je morfološki sustav govora Svetoga Đurđa pojednostavljen u uspoređbi s praslavenskim, kao i da odgovara tipičnomu kajkavskom sustavu.

Konzervativnost zapažena u govoru najočitija je u množinskim oblicima. Potvrđuju tu tvrdnju sljedeći primjeri: nepodudarni oblici za DLI množine u svim deklinacijama osim *i*-deklinacije; množinski genitivni nastavak s. r. (a rjeđe i m. r.) *-ø*; I mn. m. r. na *-i*; nastavak *-mî* u I mn. nekih rijetkih imenica m. i s. r.; nastavak *-êj* u L mn. nekih rijetkih imenica. Konzervativnim smatramo i nastavak *-i* u L jd. nekih imenica s. r. Odraž starih promjena u proširenju osnova imenica m. i s. r., relikti starih gramatičkih morfema u izoliranim primjerima m.

r. (*zámuš*, *v gôstí*), očuvan stari rod imenica u dijelu paradigme (npr. *věčer*) te konzervirana razlika između palatalne i nepalatalne osnove u NAV i I jd. imenica s. r. također pokazuju da ovaj govor čuva starinu.

Činjenica da je od praslavenskoga sustava koji se zasnivao na deklinaciji po osnovama nastao sustav koji se temelji na gramatičkim rodovima približava nas inovacijama. Prilagodбом drugim deklinacijskim tipovima (promjenom osnove, gramatičkoga roda, prihvatanjem novih gramatičkih morfema (analogijom)) sve su se imenice uklopile u današnje tri sklonidbene vrste. Nestanak dvojninskih oblika (i odrazi dvojine u promjeni roda u dijelu paradigme nekih imenica srednjega roda), prevladavanje jednoga tipa osnova – palatalne u A mn. m. r., L jd. s. r. dijela imenica na *-u*, odnosno nepalatalne u I jd. m. r. te izjednačavanje vokativa s nominativom najvažnije su zapažene inovacije. Uz njih, uočljiva je i tendencija analoškoga ujednačavanja nastavaka u istome padežu (GDLI mn.) različitih sklonidbenih vrsta (osim u *i*-deklinaciji). Budući da su u radu zasebno bile analizirane imenice *a*-vrste muškoga i srednjega roda, tek u zaključku, uspoređujući paradigme, možemo primijetiti da je u svakome navedenom množinskom padežu, bez obzira na tip deklinacije¹⁰¹, dominantan jedan morfem: za G *-j*, za D *-am*, za L *-aj*, za I *-amj*. Ovamo ubrajamo i ostale tipove analogija.

U rezultatima ovoga istraživanja odražava se i sociolingvistička činjenica da mlađi govornici, pod utjecajem drugih idioma, češće upotrebljavaju inovativne nastavke pri dekliniranju ili je u njihovu govoru potvrđen fakultativan sinkretizam u DLI mn., dok su stariji ispitanici potvrdili neke stare riječi, u kojima se čuvaju morfološke posebnosti, mlađima nepoznate zbog jezičnih interferencija.

Polazeći od činjenice da je korpus imenica nekoga sustava uvijek otvoren – dakle, uzimajući u obzir da, definirajući detalje iz realnoga svijeta koji se neprestano razvija i mijenja, neke riječi nestaju, a nove se dodaju – svjesni smo da bi se daljnjim istraživanjem našli mnogi primjeri koji bi mogli potvrditi ili dopuniti dosadašnje zaključke.

Potpun morfološki opis imenica nastat će analizom imenica koje se sklanjaju po drugim dvjema deklinacijama te ostalih nesklonjivih imenica, proučavanjem još nekih detalja (primjerice, tvorbe umanjenica i uvećanica, naglasnih tipova proučenih imenica, leksikoloških podjele...) itd. Na njega će se nadovezati opis drugih vrsta riječi, kako bismo mogli donijeti potpuniji zaključak o morfologiji, a zatim i na proučavanje sveza s drugim riječima, odnosno, sintaktičkim osobitostima govora.

¹⁰¹ Taj zaključak učvrstit će i podatci o nastavcima u sklonidbi imenica *e*-deklinacije.

Naposljetku, opisi govora poput ovoga motiviraju nas i na detaljna istraživanja okolnih govora, s ciljem usporedbe i njihovih korektnijih smještanja unutar dijalekata kajkavskoga narječja pa i hrvatskoga jezika u cjelini.¹⁰²

Literatura:

- BARIĆ, EUGENIJA; MIJO LONČARIĆ; DRAGICA MALIĆ; SLAVKO PAVEŠIĆ; MIRKO PETI; VESNA ZEČEVIĆ; MARIJA ZNIKA 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- BELOVIĆ, STJEPAN 2008. *Zavičajni sentimenti*. Ludbreg: Pučko otvoreno učilište Dragutin Novak.
- BELOVIĆ, STJEPAN; ĐURO BLAŽEKA 2009. *Rječnik govora Svetog Đurđa (rječnik ludbreške Podravine)*. Zagreb: Učiteljski fakultet.
- BLAŽEKA, ĐURO 2000. Govor Svetog Petra kod Ludbrega. *Kaj, časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, XXXIII, 6, Zagreb, 35–46.
- BLAŽEKA, ĐURO 2003. Govor Jalžabeta. *Kaj, časopis za književnost, umjetnost i kulturu* XXXVI, 4–5, Zagreb, 55–70.
- BLAŽEKA, ĐURO 2008. *Međimurski dijalekt*. Čakovec: Matica hrvatska.
- BUTURAC, JOSIP 1990. *Župa Sveti Đurđ*. Zagreb: Zagrebačka tiskara.
- CELINIĆ, ANITA 2000. O morfologiji govora Gornje Plemenščine. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 26, Zagreb, 13–23.
- CELINIĆ, ANITA; ANKICA ČILAŠ ŠIMPRAGA 2008. Govor Jurkova Sela u Žumberku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 34, Zagreb, 63–93.
- ČILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA; IVANA KURTOVIĆ BUDJA 2009. Etnici i ktetici u kajkavskom narječju. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 35, Zagreb, 35–52.
- FRANČIĆ, ANĐELA 2011. Osobna imena u Rječniku varaždinskoga kajkavskog govora Tomislava Lipljina. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/2, Zagreb, 381–391.
- HER = ANIĆ, VLADIMIR; BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA; GOLDSTEIN, IVO; GOLDSTEIN, SLAVKO; JOJIĆ, LJILJANA; MATASOVIĆ, RANKO; PRANKOVIĆ, IVO. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- HORVAT, JOŽA 2010. *Fonološki opis i leksik govora Svetoga Đurđa*. Zagreb: diplomski rad u rukopisu.
- HORVAT, JOŽA 2011. Prozodija i vokalizam govora Svetoga Đurđa. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 17, Zagreb, 81–107.

¹⁰² Na poticajima i pomoći zahvaljujem mentorici dr. sc. Silvani Vranić, u sklopu čijega je kolegija započet ovaj rad, recenzentima, te Anki Horvat, uz koju govor Svetoga Đurđa svakodnevno nastojim njegovati.

- HORVAT, JOŽA 2012. Iz antroponimije ludbreške Podravine: obiteljski nadimci u Svetome Đurđu, Obrankovcu i Prilesu. *Folia onomastica Croatica*, 21, Zagreb, 59–96.
- HOUTZAGERS, H. P. 1999. *The Kajkavian Dialect of Hidegség and Fertőhomok*. Amsterdam – Atlanta: Rodopi.
- HOZJAN, SNJEŽANA 1992. Govor Krasa na otoku Krku (deklinacija). *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 18, Zagreb, 43–55.
- IVŠIĆ, STJEPAN 1936. Jezik Hrvata kajkavaca. *Ljetopis JAZU*, 48, Zagreb, 47–195.
- JEDVAJ, JOSIP 1956. Bednjanski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb, 279–330.
- JEMBRIH, ALOJZ; MIJO LONČARIĆ 1982–1983. Govor Gregurovca Veterničkoga. *Rasprave Zavoda za jezik*, 8–9, Zagreb, 5–62.
- JUNKOVIĆ, ZVONIMIR 1972. Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta. Dijakronijska rasprava. *Rad JAZU*, 363.
- JUNKOVIĆ, ZVONIMIR 1982. Dioba kajkavskih govora: porodice, tipovi i savezi. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 191–216.
- KALINSKI, IVAN 1987. Imenički morfemni sustavi u govoru Črečana. *Rasprave Zavoda za jezik*, 13, Zagreb, 45–48.
- KALINSKI, IVAN; MIJO LONČARIĆ 1994. Vrbovečki kajkavski govor. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 20, Zagreb, 105–113.
- KALSBECK, JANNEKE 1998. *The Čakavian Dialect of Orbanici near Žminj in Istria*. Amsterdam – Atlanta: Rodopi.
- LANGSTON, KEITH 2006. *Čakavian Prosody, The Accentual Patterns of the Čakavian Dialects in Croatian*. Bloomington: Slavica.
- LIPLJIN, TOMISLAV 2002. *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*. Varaždin: Garestin.
- LONČARIĆ, MIJO 1986. Bilogorski kajkavski govori. *Rasprave Zavoda za jezik IFF*, 12, Zagreb, 1–224.
- LONČARIĆ, MIJO 1990. *Kaj – jučer i danas*. Čakovec: TIZ Zrinski.
- LONČARIĆ, MIJO 1992. Kajkavska morfologija. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 18, Zagreb, 67–85.
- LONČARIĆ, MIJO 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- LONČARIĆ, MIJO 2005. *Kajkaviana & alia*. Čakovec: Zrinski d. d.
- LUKEŽIĆ, IVA 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. Morfologija*. (uručak)
- LUKEŽIĆ, IVA; MARIJA TURK 1998. *Govori otoka Krka*. Crikvenica: Libellus.
- LUKEŽIĆ, IVA; SANJA ZUBČIĆ 2007. *Grobnički govor XX. stoljeća*. Rijeka: Kate-dra Čakavskoga sabora Grobinščine.
- MARESIĆ, JELA 1995. O ostacima kajkavskoga vokativa. *Filologija*, 24–25, Zagreb, 235–238.

- MARESIĆ, JELA 2000. *Morfologija podravskih govora*. Zagreb: doktorska disertacija.
- MARESIĆ, JELA 2011. Podravski kajkavski dijalekt. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/2, Zagreb, 451–466.
- MARKOVIĆ, BOJANA 2008. Djelo Mladena Kerstnera. *Podravski zbornik*, 34, Koprivnica, 347–370.
- MARKOVIĆ, IVAN 2012. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.
- MATASOVIĆ, RANKO. 2008. *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA 1986. *Čakavska morfologija i morfološka akcenatska tipologija (na primjeru glagola)*. Zagreb: doktorska disertacija.
- NOVAK, KATARINA 2012. Fonološki sustav govora Slokovca. *Kaj, časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, XLV, 1–2, Zagreb, 95–114.
- PIŠKOVIĆ, TATJANA 2011. *Gramatika roda*. Zagreb: Disput.
- PIŠKOVIĆ, TATJANA 2011. Sintaktička narav gramatičkoga roda. *Filologija*, 56, Zagreb, 137–158.
- PLIŠKO, LINA 2007. Deklinacija imenica u mjesnim govorima Barbanštine. *Zadarski filološki dani*, 1, Zadar, 61–82.
- ROŽIĆ, VATROSLAV 1893. Kajkavački dijalekt u Prigorju. *Rad JAZU*, 115, Zagreb, 68–136.
- SILIĆ, JOSIP 1995. *Morfologija hrvatskoga jezika: udžbenik za 2. razred gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga.
- SILIĆ, JOSIP; IVO PRANJKOVIĆ 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- ŠATOVIĆ, FRANJO; IVAN KALINSKI 2012. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga prigorskoga govora Zagrebečkoga Cerja*. Sveti Ivan Zelina: Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina.
- ŠOJAT, ANTUN 1973. Govor u Samoboru i njegovoj okolici. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 2, Zagreb, 51–72.
- ŠOJAT, ANTUN; VIDA BARAC-GRUM; IVAN KALINSKI; MIJO LONČARIĆ; VESNA ZEČEVIĆ 1998. *Zagrebački kaj. Govor grada i prigradskih naselja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- TAFRA, BRANKA 2007. Broj i rod ispočetka. *Filologija*, 49, Zagreb, 211–233.
- TOPORIŠIĆ, JOŽE 2004. *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- VALENČIĆ, MARINA 2011. O morfologiji govora Osojnika. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 17, Zagreb, 173–190.
- Vranić, SILVANA 2011. *Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu. 2. Morfologija*. Rijeka: Matica hrvatska ogranak Novalja i Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

- ZEČEVIĆ, VESNA 1992. Iz kajkavske morfologije (DL sg. im. ž. roda). *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 18, Zagreb, 259–266.
- ZEČEVIĆ, VESNA 1995. Glavne značajke pisarovinskoga govora. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 21, Zagreb, 239–246.
- ZEČEVIĆ, VESNA 1996. Organska transformacija kajkavskih gramatičkih morfe-
ma u svjetlu dopunske distribucije. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i je-
zikoslovlje*, 22, Zagreb, 165–170.
- ZUBČIĆ, SANJA 2006. *Akcenatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim ča-
kavskim govorima (sinkronijski i dijakronijski aspekt)*. Rijeka: doktorska di-
sertacija u rukopisu.

De la morfología del habla de Sveti Đurđ: la flexión de los sustantivos cuyo genitivo termina en *-a*¹⁰³

Resumen

En este trabajo se presentan las características morfológicas de la flexión de los sustantivos cuyo genitivo termina en *-a* en el habla de Sveti Đurđ. Se analizan los ejemplos extraídos de las transcripciones del habla espontánea y aquellos obtenidos mediante cuestionarios morfológicos.

A través del análisis de los ejemplos presentados, concluimos que el sistema morfológico del habla de Sveti Đurđ está simplificado en comparación con el protoeslavo. Los resultados de la evolución y la simplificación del sistema protoeslavo se reflejan en el hecho de que el sistema flexivo actual se basa en el género del sustantivo. Debido a varias modificaciones (cambios del tipo de raíz, de género, así como la aceptación de nuevos morfemas) todos los sustantivos se incorporaron en un sistema de flexión nominal que tiene tres tipos (según la desinencia en genitivo). Las innovaciones más relevantes son: la desaparición de las formas de dual, la dominación de un tipo de raíz, la tendencia de equiponderar las formas del V y N, así como la tendencia del sincretismo analógico en el mismo caso de varios tipos flexivos.

Por otro lado, el habla presenta un alto grado de conservadurismo. Eso se manifiesta en los relictos registrados, p. ej.: la ausencia del sincretismo en DLI de plural, la conservación de las antiguas desinencias (*-ø* en G pl (m, n); *-i* en I pl. (m); *-mî* en I pl. (m, n); *-êj* en L pl.; *-i* en L sg. de algunos sustantivos del género neutro), así como en los restos del dual en algunos sustantivos, el reflejo de la antigua flexión en los infijos que aparecen en la declinación actual, los relictos de los antiguos morfemas en los ejemplos aislados como *ĩtj zãmũš*, *v gôstj*, el antiguo género que se conservó parcialmente en algunos sustantivos y la diferencia entre la raíz palatal y no-palatal en NI sg. (n).

Las conclusiones obtenidas en esta investigación, más detalladas y precisas que las formadas en las investigaciones anteriores, contribuirán a ubicar el habla de Sveti Đurđ en el mapa de la lengua croata con más precisión.

Ključne riječi: Sveti Đurđ, morfologija, imenice, *a*-deklinacija, muški i srednji rod

Palabras clave: Sveti Đurđ, morfología, sustantivos, flexión de los sustantivos cuyo genitivo termina en *-a*, género masculino y neutro

Key words: Sveti Đurđ, morphology, nouns, *o*-stem nouns, masculine and neutral gender

¹⁰³ Na savjetima za upotrebu termina na španjolskome jeziku zahvaljujem Ani Gabrieli Blažević.